

menas literatūra

Šiame numery

Ar pakankamai pažįstame lietuvių daile? Aušra Marija Jurašienė apie vilkduobes kultūrininkams Lietuvoje. Roizijaus gimtinėje. Reprerentacinė ar tik susineštinė dailės paroda? Prano Bačdo apsakymas. Dr. Jonas Jakštis apie Švėkšnos monografiją.

Kertinė paraštė

AR PAKANKAMAI PAŽIŪSTAME LIETUVIŲ DAILĘ?

"Apie Čiurlionį žinau daug, bet apie kitus lietuvių dailininkus — tik trupinius", taip vienoje parodoje pasigundė apyjuonia tautietis. Ir pridūrė: "Kodėl dailės bičiulių draugija, jei tokia yra, neįšleisdžia knygos su mūsų žymiausių grafikos, tapybos, skulptūros ir kitokių meistrų apyrašymais, jų kūrybos trumpa analize ir pan. Nesvarbu, kokia kalba: lietuvių ar angli. Svarbu, kad jų kūryba būtų įstatyta į bet kokius meno istorijos rėmus. Mums verčiau reikia lietuvių dailę nagrinėjančių knygų".

Šiame priekalšte yra daug teisybės. Mūsų nuovoka apie savuosius dailininkus yra labai paviršutinė. Žinome galybę pavardžių, bet nežinome, kodėl tas ar kitas dailininkas yra reikšmingas, kokie jo kūrybos savitumai ir kokie ryšiai su mūsų ir pasaulio menu.

Siemet bus daug kalbama ir rašoma apie M. K. Čiurlionį jo šimto metų gimimo proga. Čiurlionio genijus, be abejojimo, nusipelnė ypatingo dėmesio. Jis turėtų būti giliau įpraustas į Vakarų kultūros sąmonę. Todėl raštai apie jį sveltimis kalbomis šiuo metu labiau pasitarnautų, negu paklodiniai straipsniai mūsų periodikoje. dažnai pakartoja visoms žinomus faktus. Pageidautina, kad apie Čiurlionį būtų rašoma su tokia pat gaivumu, kaip tai ne per seniausiam yra padaręs K. Zoromskis to paties "Draugo" kultūrinio priedo puslapiuose.

Vis dėlto susidomėjimas Čiurlioniu neturėtų nustumti noro pažinti ir kitus mūsų dailės atstovus. Išeivijoje kūrė ir kuria visa eilė iškiliiu dailininkų (vyrų ir moterų): Galdikas, Vizgirda, Petravičius, Rimša, Dargis, Jonynas, Ignas, Kasiulis, Zoromskis, Kepalaitė, Mozoliauskas, Soelkienė... Visų neišminėsi. Dažnas iš jų yra pasiekęs aukštą lygį. O kodėl tas lygis aukštas, — žinome labai neišklia. Dažniau-

GALIU TIK LIUDYTI SKAUSMĄ...

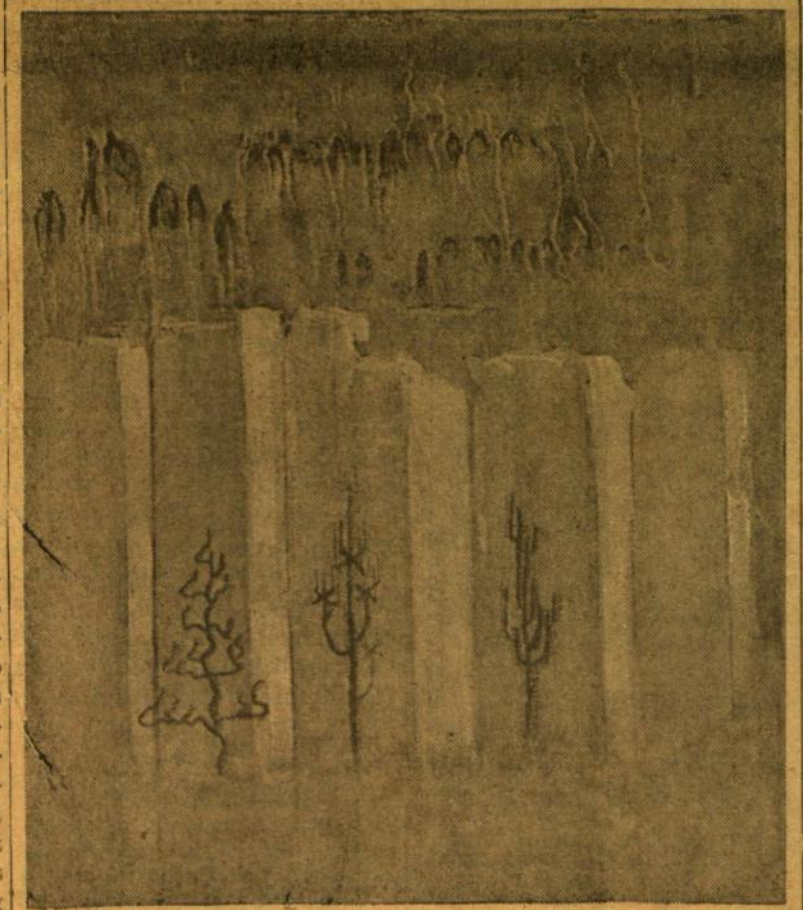
Aušra Marija S. Jurašienė

Lietuvai kultūra — kaip duona, kurios ji retai kada sočiai valgė įvairių istorinių priešpaudų metais. Lietuviams kultūra turi dar ir kitą prasmę, negu didžiosioms tautos, taip aštriai nepatyrusioms priklausomybės, okupacijos ir savo mažumos komplekso. Mums tai — tautos gyvybės palaikymas ir dvasios atsparas prieš priešpaudą. Tai kalbų, rašto žodžio ir tautinio sąmoningumo klausimas. Todėl tokios atkaklios visada buvo lietuvių menininkų ir švietėjų pastangos dirbti ir kurti slogiom ir priešiškom sąlygom (dievdirbiai, dainų kūrėjai, knygnešiai, nežinomi menininkai etc.) Mūsų savitas ir mažas kraštas dar ir dabar mažai žinomas pasaulyje. Ir jai išsvetur čia atvykę žmonės nustemba, lyg atradę nežinomą salą su unikalia istorija, kalba ir kultūra, — tai yra šių šventų misionieriškų pastangų ir istorinio atsparumo vaisius. Mažam mūsų kraštui lengva susilieti, iširti didelės imperijos gniaužtuose, ir šitas nuolatinis pavojus savotiškai žadina sąmonės aktyvumą. Dvasinė tautos dirva yra potenciali rimtai kūrybai, ir stiprus tos kūrybos poreikis, kasdien slopinamas "iš viršaus", virsta išsėnėjusiu alkium, kuris yra pasiryžęs priimti kiekvieną — dažnai ir negryną trupinį. Juo labiau tikra vertybė ar šviežesnis reiškinys čia yra kaip gryno oro gurksnis. Iš savo asmeninės patirties žinau, su kokiu pietizmu

kai yra įdomūs ir reikšmingi. Tiek dailės žinovai, tiek eiliniam parodos lankytojui.

Susipažinus su dailininkų asmenybėmis bei jų kūrybos savitumais, ir pats lietuvių dailės vaizdas darosi platesnis, prasmingesnis, gyvesnis. Tada ir Čiurlionis atrodė ne toks vienišas.

Pr. V.

M. K. Čiurlionis (1875-1911)

Iš "Ziemas" ciklo

Aušra Marija S. Jurašienė, buv. "Vagos" leidyklos Vilniuje redaktorė, pati rašytoja, kritikė ir eseistė, neseniai su šeima pasiekusi laisvius Vakarus. Čia spausdinamas jos raštas prieš sukretančią autentišką okupuoto krašto kultūrinio gyvenimo vaizdą, kurio kasdienybėje plūksiai ir herojiški rezentai ir žmogiską savigarbą prandę pataikautojai. Kaip žinome, Aušros Marijos S. Jurašienės vyras, režisierius Jonas Jurašas, buvo nušalintas iš Kauno dramos teatro režisierių ir vadovų už tai, kad viešai protestavo už jo pastatymų žalojimą. Tikra yra, kad Jurašai iš Europos ligesniam vizitui, o gal ir nuolatiniam apsigyvenimui, atvyki ir į JAV. Šią progą išnaudojant, yra planuojami Jono Jurašo teatriniai pastatymai Chicagoje, kuriems yra reikalinga visos mūsų visuomenės parama. Jono Jurašo kūrybinė veikla remti komitetas aukas prašo siųsti šiais adresu: Chicago Savings and Loan Association, 6245 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60636 — Jonas Jurašas Fund, sąskaitos numeris 70353-6, ar Jurašo kūrybinel veiklai remti komiteto Izidinkeli Zitali Visocklenei, 3122 W. 84 Place, Chicago, Ill. 60652.

savo idėjoms ir žmogaus situacijos tragizmo suvokimu. Siaurėjančių demagogijų ir konjunktorų žnyplių spaudžiamam, šiandien kaskart vis sunkiau menininkui darosi išlikti doru ir nepalaužtu. Jis turi arba imti apgaudinėti tuos, kurie jį buvo sutvėrę, arba išeiti ir palikti šita mažą, priešų apgultą teatro (ar kito meno) tvirtovę, kurią jis buvo subūręs iš nevienalyčių, neatsparių ir kartais jį patį išduodančių gynečių.

Mes palikome savo mažas, gal ir iš iluzijų smėlio supiltas tvirtoves tam, kad daugiau nebepasižengtume su savo sąžine ir tapume pagaliau laisvi, nors formaliai išbraukti iš gyvųjų tarpo. Kitai mes negalėjome. Ir dabar atsiderėme tos kultūros, — kuria, kiek leido mūsų jėgos, padėjome kurti, — paraštėje. Ir jau iš tolo, iš to balto paraštės lauko žiūrime į nematomų iš paviršiaus batalijų ir iečių laužymo laiką, besitęsiantį ir šiandien ten, mūsų mažutėje žemėje. Dabar dar aiškiau galime įvertinti pastangas tų negausių dorų menininkų, kurie kuria, nesiekdami pripažinimo ir valdžios palaikymo, balansuodami ant pavojingos "nematomos" ribos, mūsų jau peržengtos. Ir prieš mūsų valią atminty iškylo ciniški veidai tų, kuriems duota jėga žaloti ir smaigti mūsų meną.

Palapsnui apsiprantam su priešpauda, kaip šuo pripirpta prie grandinų. Gyvybės instinktas verčia prisitaikyti. Mes imam kontroliuoti vieni kitus paminty iškylo ciniški veidai tų, kuriems duota jėga žaloti ir smaigti mūsų meną.

mos kultūros. Geriau mažiau, negu nieko. Geriau kalbėti puse lūpu, negu virsti nebyliais. Ir mes jau žinom, kuo reikia užmokėti už smilkinuose pulsuojančią idėją, už gyvą kūrinį, — kitu, tinkamai nudažytu, parduotu vaisiumi. Mes išmokstame prekiauti savo kūryba. Jei parašys daugiau ar mažiau idėjiškų eilėraščių, tų tarp savęs vadinamų raundonų arba pilkų velnių, — išleisi savo rinkinį. Jei gausi ir tinkamai įvykdysi oficialų užsakymą, — gal galėsi sukurti skulptūrą pagal savo norą arba pakliūti į parodą. Jei pastatysi "proginį" spektaklį, tau pagaliau leis pasirinkti pjesę, kurios tu taip seniai laukei, kad jau užmiršai pirmą impulsą ir užmanymą. Kartais pas mus tiesiog sakoma: reikia išmokyti rašyti savo sąžinės sąskaitą dviejuose lapuose: baltam ir juodam, viešam ir asmeniškam. (Iš čia — gal ir pasamoniškai — yra kilę J. Marcinkevičiaus "Mindaugo" Baltasis ir Juodasis metraštininkai.) Tai mūsų ilgalaikės veidmainystės pamokos, kurios yra pakeitę ir deformavę ne vieno menininko prigimtį.

As dvylika metų dirbau redaktoriaus darbu, redaguodama lietuvių poeziją ir prozą, dirbdama su jaunais ir jau pripažintais, premijuotais autoriais. Ir žinau, kokią sudėtingą ir savotišką psichologinę mokyklą praeina rašytojas, kol išmokyta (arba taip ir neišmokyta) laviruoti, kol įpranta savo laisvamanišką dvasią, kaip kokį fantastišką džina, sugrįžti į butelį ir tik reikarčiais leisti jam atsargiai iškišti galvą pro painių metaforų tinklą. Kaip jis kasdien grumiasi su savo ne-realiais sumanymais, su savo sąžine ir kurtu su karštu noru išleisti į pasaulį savo širdies kūdikį — daugiau ar mažiau sužalotą. Nes neišspausdintas kūrinys — kaip nepagimdytas kūdikis. Žinoma, tai neliečia visų rašančiųjų, nes kitų pašaukimas ir yra mušti būgnais, apkurtinančiais klausą, dainuoti odes ar pseudomodernistinius pasažus apie socializmo žmogaus didybę ir grožį arba rašyti plačias epines drobė apie praeities nedalį bei pagrindžio kovas ir šios dienos buitines peripetijas. Bet iš esmės, kuo talentingesnis žmogus, tuo unkesnės vidinės grumtynės — suveržti savo važuotus galia, kad jį neprašotų galimybės rėmu, kad mintis neužgriebtų giliau, negu leista. Laiku sustabdyti plunksną, sutrumbdyti vaizdų struktūras, kad jos neišduotų pačios esmės, ir potekstėje palikti tikrą kančią, skausmą, abejones ir protestą. Taigi, net ir kūryboje — šitam šventam ir intymiam akte — išlaikyti būtinas, neraišytas žaidimo taisykles. Kad netytia per aštriai nepradrėkstum glotniai nulakuoto socialistinio modelio paviršiaus, kad užsimiršęs nesuabejotum neliečiamam marksiuzu idėjoms ir iš šalies primesta valia.

Kaip sugeba rašytojas ar kitas menininkas jau darbo procese apriboti savo kūrybinę mintį? Nei cenzūros, nei viršininkų rankos betarpiškai negali murkdyti tavo sieloje. Jų funkcijos yra kitos: iškviečiuoti, uždrausti, nutildyti, likviduoti. Bet čia, šitoj intymioj srity, yra paslaptis, suprantama tik tarybiniam žmogui. Tai tavo Vidinis Cenzorius.

(Nukelta į 2 psl.)

GALIU TIK LIUDYTI SKAUSMĄ

(Atkelta iš I psl.)

tavo antrasis "aš", su kuriuo tu išmoksti gyventi kasdien: kurdamas, galvodamas, bendraudamas su žmonėmis. Jis gerai išdresiruo- tas, jautrus laiko, konjunktūros permainoms. Šita sąvoka verta jam žinimo, nes tai būtent šios totalinės sistemos ir jos pagim- dytos patalogiškos baimės pas- sekmė. Tai jau naujos dvilypės socialistinio žmogaus kokybės for- ma ir pilnai nesuvokta, katastro- fiška jo drama. Kartais tas vidi- nis Cenzorius turi ir kitus var- dus. "Standžiau suvėžkime savo dvasinius korsetus", — viešai yra raginęs savo kolegas vienas žymus ir gabus mūsų poetas, pa- staraisiais metais pasunkėjęs i- deologinei situacijai. Ir "dvasinis korsetas" iš tikrų pastoviai formuoja menininkų sielas, Vidinis Cenzorius budi dieną ir naktį. Ir pagaliau nepastebimai demoralizuoja žmogų, naikina jo atspara- mą, moko vergiško prisitaikymo ir žludgo pačią kūrybą. Visu pir- ma, jo dėka mūsų branginamai kultūrai gresia pavojus išsigimti.

Todėl nenuostabu, kad šioj daugiaaukštėj žmogaus priklausomybėj — nuo savės iki siste- mos viršūniū — mes kartais pa- tikim lietuviškos valdžios labdar- ingais norais palaistyti džiūstan- tiū mūsų kultūros medį. Ir dažnai užmirštam, kokia kaina ir kokiu kalkėtu svandeniu nuodijamos to medžio šaknys. Milžiniškais tira- žais eina knygos, užkimšdamos smegenis makulatūra, ir tu džiaug- iesi, iš šio srauto išgriebsi vieną kitą tikros literatūros puslapį. Nuolat rengiamos oficialios te- matinės parodos, kur tu žarstai atausčius vakarykščius pelenus ir didžiūojiesi, išrinksis keletą švie- žio ir gyvo kūrybinio pasireiški- mo grūdų. Tu įpranti sėdėti be- dvasiuose proginiuose spektak- luose ir nuolatinių jubiliejų mi- nėjimuose, nes žinai, kad "taip reikia" ir kitaip šiandien negali- ma.

Bet yra ir kita šitos problemos pusė: tauta, kuri maitinasi šiais vėidmainystės vaisiais. Prislėgti, išvarginti ar jau abejingais taptę žmonės, kurie neturi jėgų, laiko ir reikiamo igūdimo skaityti tarp eflučių, ilgai žarstyti pelenus, kol juose rasi deimantą. Jie priima viską be atrankos, godžia ir atvi- rai burna — nuo meniųjų dai- rinių švenčių ir iškastuotų filmų iki eilinio poezijos rinkinio, pa- skutinio žurnalo puslapio — ir palaipsniui praranda tikro me- no skonį, teisybės spalvą, laisvo dainaus kvapą. Koks bus tokios masinės mūsų kultūros nuopel- nis, jei žmonių protai atpras nuo laisvos minties, sudvasintos kūry- bos, kaip nuo grynos rugių duon- tos, ir bus pajėgūs viršinti tik fiziologinį skiedinį? Ką pasakys mūsų ateinančios kartos, jei per stebuklą jos dar paveldės mūsų ilgaamžį atsparumą? Ir ką po mūsų atiras istorikai, pavartę mū- sų knygas, mūsų drobes ir sudū- lėjusių standartinių projektų šū- nis? Ar iškaitys jie, neišgyvenę šitų dvilypjų pastangų laiko, mū- sų potekstės, mūsų užšifruotas mintis ir užgniaužta saujoje skausmą?

Mes nesiliaujam tikėję geres- nių laikų, naujų "atlydžių" iliu- zija, kuri dabar vis labiau tolsta. Ir kantriai nešam savo kryžių, panarinę galvas, eidami pasukti savo "geriausius viršūninkus", ne- didįdami suabejojti, pasipriešinti, sustoti, kad tik bet kokia kaina išlaikytume savo tautos gyybę, kultūros eigą. Čia yra istorinė prasmė ir daugelio menininkų šventa misija. Bet, jei geležinė totalinės sistemos ranka visai prispaus mūsų galvas prie žemės, ar pasiteisins tas visuotinis nuolankumas?

Mano maža tauta sunkiai su- kas ši tam užburtam dvilypių

Poeto, humanisto, teisininko Petro Roizijaus, ir Lietuvos kultūros istorijoje įmyrusio gilias pėdas, gimtasis miestas Alcañiz, Ispanijoje.

Laiškai iš Ispanijos

Petro Roizijaus tėviškeje

Šimtas kilometrų į pietryčius nuo Zaragoz os yra Alcañiz (ara- biškai Alcanit). Kaip pats var- das rodo, tai arabų miestas, įsteigtas VIII šimtme- tyje ant romėniško miestuko (Ergavi- za) likučių. Ispanų atkovotas XII amž. Arabų laikais tai buvo svarbi pilaitė, o ispanų Arago- no karalystės amžiuje virto net reikšmingu miestu. Jis buvo sankryžoj tarp Catalunos, Ara- gono ir Castilijos.

Pats miestas išaugo pilies pa- pėdėje, gana arabiškos išvaiz- dos: balti namukai, vingiuotos gatvelės, gelėtos terasos. Ispaniškoji dalis spietėsi aplink baž- nyčią, kitaip sakant, aplink keturias bažnyčias ir šešis vienuo- lynus. Šiandien iš to visko liko tik viena parapija ir milžiniška bažnyčia, kuri savo didingumu primena katedrą, užimdama pu- sę viso senojo miesto ploto. Tokiu būdu miestas susilaukia aplink pilį ir savo "Colegiata", kaip bažnyčia buvo pavadinta popie- žiaus Gregorijaus XIII, o tas vardas pasiliko žmonių lūpe- se iki šios dienos. Pilis irgi turi savo grožį ir savo istoriją. Statyta ant senesnės, gal dar ro- mėnų pilies pamatų. Ji buvo daug kartų perdirbta ir taisyta. Ir dar šiandien pusė jos yra gy- venama (hotelis), o kita pusė, senesnė, XII šimtmečio liekana, yra paversta muziejum su roma- niškom freskom ir ordingų ma- gistrų antkapiais. Pilies valdo- vai buvo "Calatrosos" ordino vienuoliai, kurių vaidmuo šioje šalyje buvo milžiniškas, ypač turint minty kovą prieš maurus, o vėliau ir kovas už karaliaus sostą, kol Ferdinandas El Cató- lico pašalino ordino valdžią, pa- silindamas miestą ir pilį savo ži- non. Net nuostabu, kad miest- čiuokas, turėjęs vos 1000 gyven- tojų (šiandien jis turi 12,000),

problemų rate, nerasdama iš- eities. Ir nėra durų, kurios išves- tytą ją iš tos kankiškio slogučio bū- senos. Ir mano galioje tik paliu- dyti savo brolių skausmą ir iškel- ti kūrybos problemas, kurios juos kankina. Iš savo beteisės emig- ranto padėties, iš to balto pa- raštės lauko, kuriame dabar esu, aš norėčiau tik priminti žmogui jo natūralią žmogišką teisę pasi- rinkti — priklausomybę ar vidi- nę laisvę, susitaikymą ar kad ir tyką, išdidų protestą, kuris kar- tais reikalingas, kad žmogus ne- prarastų savo vienintelio, jėga nepilėtamio turto — dvasinio atsparumo.

STASYS GOŠTAUTAS

galėjo būti toks svarbus Ispani- jos istorijoj. Ji čia lankė ir gy- veno popiežiai, karaliai, jame buvo net tris kartus suvažia- vęs krašto seimas rinkti kara- liaus.

Tai vis būtų nei man, nei aplamai lietuviams nelabai svar- būs faktai. Tačiau Lietuvos XVI šimtmečio istorija įdomiai rišasi su šia vieta, nes joje gimė ir už- augo Pedro Ruiz de Moros, mu- mams žinomas kaip Petras Roiz- jius, arba kaip jis pasirašyda- vo savo veikaluose Petrus Rui- zius (Royzjus) Mauraeus Al- cagnicensis (tas paskutinis žo- dis ir reiškia iš Alcañiz). Nėra

lengva nustatyti jo gimimo da- tą, kuri galėjo būti tarp 1500 ir net 1510 (ieškant jo gimimo metrikų Alcañiz archyvuose, pa- aiškėjo, kad 1500-25 metų para- pinės knygos sudėgę per ispanų pilietinį karą 1936 metais). Tad, tur būt, jau niekad nesužinosi- me jo tikros gimimo datos. Pir- mus mokslus jis ėjo savo gimta- jam mieste su Domingo Olite (mokytoju keliolikos svarbių is- panams žmonių). Universitetą lankyti pradėjo Leridoj, kokia 60 kilometrų nuo Alcañiz į šiau- rų, ir iš ten iškeliavo visam lai- ku iš savo krašto apie 1528 me- tus, nes ne visai patikimais duo- menimis jau tais metais jis bu- vo Paduos universiteto teisės

V. Svabienė Vasara (grafika, nuotr. V. Noreikis)
 Iš Vasario 16-tos progos Čiurlonio galerijoje, Chicagoj, vykstančios mūsų dailininkų parodos

mokslų studentas. Vėlyvesnė jo gyvenimo raida yra visai atskira problema, ir jos mes šiandien nesvarstysime, kadangi bus progos dar parašyti, aplankius Pa- duą, Boloniją, Krokuvą ir Vil- nių, t. y. visas tas vietas, kur jis gyveno ir reikėsi.

Sustokim tad mes prie Alca- ñiz ir Roizijaus. Klausimas: kaip ir kodėl Petras Roizijus, gimęs Alcañiz didikų šeimoje, du kartus teisių daktaras, Bolonijos universiteto auklėtinis, ryškus poetas ir žymus teisinin- kas, atsidūrė Lietuvoj? Pirmu žvilgsniu galėtų atrodyti, kad Roizijus išvyko iš Ispanijos vien nuotykių ieškoti, o gal dėl to, kad neturėjo progos iškilti Ispani- joj, gal ir dėl to, kad buvo žy- dų ar arabų kilmės. Tačiau mano čionykštė investigacija rodo, kad tai nebuvo paprasta šeima. Skaitant XV ir XVI šimtmečio kronikas ir laiškus, esu užtikęs visą eilę Ruiz de Moros, ordingų magistrų, ambasadorių, kara- liaus patarėjų ir t. t. (tuos do- kumentuotus faktus teks sutelk- ti vienoj knygoj, kurią dabar ruošiu ispanų kalba).

Žingsnis po žingsnio galima sekti ir atsakyti į Roizijaus gy- venimo mįsles, bet giminės pa- likimo klausimui išspėsti dar nėra pakankamai duomenų. Teori- jos, sukurtos lenkų ir lietuvių istorikų, kartais bandė jo svar- bą mažinti vien dėl to, kad nebū- ty nustelbtos kitos asmenybės. Neminėsiu čia pavardžių, nei faktų, nes tai tik apsinkintų šią kroniką. Tikiuosi greitai lai- ku, kai surinksiu visą esamą medžiagą, bus galima atsakyti ir į šį svarbų klausimą.

Reikia neužmiršti, kad Ispani- ja Roizijaus laikais buvo svar-biausias ir didžiausias Europos ir Amerikos kraštas. Roizijus gimė tik 8 ar kiek daugiau metų po Amerikos atradimo ir 16 me- tų prieš Karolio I viešpatavimą. Labiausiai kniedintis klausimas yra: kodėl, kai daugumas mylin- čių avantiūra ispanų skubėjo į Amerikos užkariavimus, Roiz- jius nukeliavo į Lenkiją, kur 9 metus dėstė teisę Jogailos uni- versitete Krokuvoj. Tuo laikotarpiu jis buvo paskirtas Zyg- imanto Senojo teisiniu patarėju ir, jam mirus, Roizijus buvo Zy- gimanto Augusto mėgiamam žmogui. Po Barbaros Radvilai- tės romano su Lietuvos Didžiuoju Kunigaikščiu, karaliaus dvarui persikėlus į Vilnių, ir Roizijus apie 1551 m. atsidūrė Lietuvoj. Nėra labai aišku, ko- dėl jis nukeliavo į Medininkus ir Varnius ir kodėl jis ten parašė tos vyskupijos konstituciją (1561 m.), kuri, žinomais duo- menimis, niekada nebuvo iš- spausdinta, bet buvo naudojama iki pat Valančiaus laikų, kuris ją taipgi mini savo raštuose.

1563 metais Roizijus parašė svarbiausią savo veikalą, lie- čiantį Lietuvos teismus, sutrupin- tainai žinomą kaip *Decisiones Lituaniae* (*Decisiones de Rebus in Saero Auditorio Lituanoico ex appellatione judicatis*), skirtą Zygmantui Augustui, Vilniuje, 16 rugpjūčio, 1562 metais. Šis veikalas, parašytas sunkia, be- veik barokine diplomatine lot- nynų kalba, buvo išleistas Kro- kuvoj 1563 metais ir vėliau pa- kartotas 1570 metais Frankfur- te ir dar kartą 1572 metais Ve- necijoj. Tai rodo, kad veikalas buvo sudomins XVI šimtmečio Europą. Deja, šita knyga yra šiandien didelė retenybė. Kiek žinau, vieną 1563 metų laidos egzempliorių turi Vilniaus uni- versitetas; porą egz. turi Krok- uvos ir Madrido bibliotekos.

Kad turėtum nors mažą supra- timą apie tos knygos svarbą, su- miniu čia jos bendrąjį turinį. Pirmas dalis: apie testamentus, kurie nusižudo; antra: apie notarus, kurie naudoja sąvoką, jog sergantysis yra pilnam savo prote; trečia: apie nusikaltimo priežastininkus; ketvirta dalis: apie nepasirodžiusius teisme iš- kviestuosius; penkta dalis: apie nuosimčius ir lupikavimą už skolintus pinigus, ir t. t. Istori- kams, teisininkams ir sociolo- gams tai būtų nepaprastas aruo- das pažinti mūsų buitį ir papro- čius.

Be to, Roizijus parašė ir iš- spausdino dar 15 knygų poezi-

jos,, rašytos lotyniškai, epigra- mų forma, kurių vertė šiandien yra mums daugiau istorinė ir psichologinė negu literatūrinė. Tačiau, nežiūrint gražių pagy- rimų ir aštrių literatūros papėikimų, yra toj poezijoj vis dėlto ir vertingų dalykų. Bet apie tai apspėsti bus dar laiko.

Baigiant noriu tik priminti Roizijaus nepaprastą palikimą mums II ir III Lietuvos Statuto redagavime. Kiek ten yra jo in- delio, dar istorija nėra pasakius. Bet, užimant toki svarbų Lietu- vos Didžiojo Kunigaikščio dva- re teisės postą, beveik neabeio- tina, kad jo rankos buvo pridė- tos ir prie Lietuvos Statuto.

Madridas, vasario 8 diena, 1975 metų.

Tel. PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
 AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLES LIGOS
 2858 West 63rd Street
 Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
 Akuserija ir moterų ligos
 Ginekologinė Chirurgija
 6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
 3007 W. 83 Pl., Justice, Ill. 599-0500.
 Pirmia ligoniar pagal susitarimą.
 Jei neatsiliepią, skambinti 374-8012

DR. VL. BLAZYS
 PLAUČIŲ IR VIDAUS LIGOS
 2501 West 63rd Street
 Kampas 63-čios ir California
 Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. 6 iki 7:30 val. vakaro.
 Seštad. nuo 2 iki 3:30 val.
 Pagal susitarimą.
 Ofiso telef. 476-4042
 Rezd. tel. WA1brook 5-3048

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233
DR. PETER T. BRAZIS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 2434 West 71st Street
 Val. pirm., ketv., 1 iki 7 popiet. antrad., penkt. 1-5, treč. ir sešt. tik susitarus

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
 OPTOMETRISTAS
 2709 West 51st Street
 TEL. GR 6-2400
 Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 10—4; seštad. 10—3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
 GYDYTOJA IR CHIRURGE
 Specialybė — Neryų ir Emocinės Ligos
 CRAWFORD MEDICAL BUILDING
 6449 So. Pulaski Road
 Valandos pagal susitarimą
 Rezd. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS
 AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
 GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
 6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
 Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepią, skambinti: MI 2-9001.
 Tel. — BE 3-5893

DR. A. B. GLEVECKAS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 Specialybė Akų Ligos
 3907 West 103rd Street
 Valandos pagal susitarimą
 Ofiso telef. PR 8-2220

DR. JANINA JAKSEVICIUS
 J O K S A
 V A I K U L I G O S
 2656 West 63rd Street
 Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 11 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., seštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 3844 West 63rd Street
 Valandos pagal susitarimą.

DR. K. A. V. JUCAS
 Tel. 163-3310 — 489-4441
 ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
 Ofisai
 2303 W. NORTH AVE.
 5921 S. MILWAUKEE AVE.
 Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 1407 So. 49th Court, Cicero
 Val. kasdien 10-12 ir 4-7 Trečiad ir seštad. tik susitarus

DR. TERESE KAZLAUSKAS
 VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
 8755 W. 143 Street
 Orland Park, Ill. 60462
 Valandos pagal susitarimą
 Tel. 348-9087

Tel. ofiso ir buto OLYmple 2-4150
DR. P. KISIELIUS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 1443 So. 50th Avenue, Cicero
 Kaedien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
 (Šakrys trečiadienius
 šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet)

Tel. RELiance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
 (Lietuvių gydytojas)
 3925 West 59th Street
 Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. šeštad. 12-2 val. p. p., trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
 GYDYTOJA IR CHIRURGE
 KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
 MEDICAL BUILDING
 7156 South Western Avenue
 Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
 Ofiso telef. RE 7-1168
 Rezd. telef. 239-2919

Ofsio HE 4-1818. Rez. PR 6-9601
DR. J. MEŠKAUSKAS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 Specialybė vidaus ligos
 2454 West 71st Street
 (71-os ir Campbell Ave. kampas)
 Val.: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 8 iki 7 val. p. p.
 Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
 AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
 Ofisai:
 111 N. WABASH AVE.
 4200 N. CENTRAL AVE.
 Valandos pagal susitarimą.

DR. FRANK PLEČKAS
 OPTOMETRISTAS
 (Kalba lietuviškai)
 2628 W. 71st St. — Tel. 787-5146
 Tikrina akis. Pritaiko akinius bei "contact lenses".
 Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
 INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA
 2656 W. 63rd Street
 Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
 Ofiso tel. 776-2880; rez. 446-5546

DR. J. J. SIMONAITIS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 Adresas: 4255 W. 63rd Street
 Ofiso tel. RE 5-4410
 Rezd. GR 6-0617
 Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 val. vak. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 Bendra praktika ir moterų ligos
 Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
 Tel. PRospect 8-1223
 Ofiso val.: Pirm., antr. treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. seštad. 2-4 val. popiet ir ketv. laiku pagal susitarimą.

Ofsio tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6186
DR. V. TUMASONIS
 CHIRURGAS
 2454 West 71st Street
 Val.: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus.

Tel. ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKONAS
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 3107 West 71st Street
 Valandos: 1-6 val. popiet.
 Treč. ir seštad. pagal susitarimą

Ofsio tel. 767-2141; namų 636-4860
DR. PETRAS ZLIOBA
 GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
 6449 So. Pulaski Road
 Val.: pirm. antr. ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 3-5 Sešt. pagal susitarimą.

Reprezentacinė ar tik susineštinė paroda?

KAZYS BRADŪNAS

Prieš kelerius metus buvo pradėta labai sveikintina tradicija Vasario 16-tos proga surošti reprezentacines išsivijios lietuvių dailininkų parodas Čiurlionio galerijoje, Chicagoje. Galerijos vadovybė pasiūlė nesiriboti vien tik Chicago, o atkviesti parodoti ir kitų lietuvių kolonijų ir ne vien tik JAV lietuvius dailininkus. Pradžiai buvo nebloga, nors ir nebe trūkumu. Tačiau tikėtasi, kad ateityje, igijus daugiau organizacines patirties, ir pačių parodų apipavidalinimas ir eksponatų kūrėbinis lygis gerės ir kils. Bet viltys nepasitvirtino. Kreivė kasmet ne tik nekilo aukštyn, bet, kaip tyčia, kaskart leidosi žemyn. O šiemetinė paroda jau stovi tokiaje taškoje, kad reikia rimtai apsispręsti ir rinktis vieną iš dviejų: arba, bent Vasario 16-tos proga, daugiau tokių parodų neruošti arba daryti pagrindines jų organizavimo reformas.

Tuo dar nesakome, kad visi šiemetinės parodos eksponatai būtų buvę vieni niekai. Suprantama, kai parodoje dalyvauja 26 dailininkai, kai išstatoma daugiau kaip 40 darbų, tai tarp tiek turi jau atsirasti vienas kitas visai pakankiamas ir net visai gerų pavyzdžių. Tačiau žiūrovo palankios intencijos visai sudūžta, kai, sakysim, šalia išskirtinai geros Audronės Ambrozaitės grafikos, puikiojasi ir kito tokia tapyba, kuri yra ne vien meno galerijos, bet būtu ir padoresnio garazo įreidimas. Tarp vidutinybės ir net gerokai žemiau vidutinybės dingsta ir ta geresnioji šiemetinės parodos dalis.

Paroda nėra jokiu atveju išsivijos dailininkų rinktinė. Tai tik Chicago miesto ir apylinkės susineštinė kas ką turi. Tiesiog galima tu nuosirdžių mūsų meno bičiulių, kurie su tokia pietizmiu ateina į Vasario 16-tos parodų atidarymus, gali ir tos lietuvių fondo mecenatystės, pasitikinčios jūrą komisijos išmintimi. Jei komisija būtų išdrįsusi šiemet premijos visai neskirti, tai meno bičiulių akse būtų likusi verta pagarbos, ir lietuvių fondo būtų turėjęs didelį moralinį argumentą, kad jo premijos nezarstomos bet kam už trupinius.

Tad po kelerių metų laukimo ir po visų vilčių sudužimo, pasitenkinti vien tik apgailstavimu jau negalima. Reikia ieškoti išeities, reikia rasti konkrečius organizacinius metodus, neatsitiktinės parodos apipavidalinimo ir jos turinio įprasminimo galimybes, kad ateinančių metų Vasario

16-tos proga surošti Čiurlionio galerijoje lietuvių dailininkų paroda būtų tikrai reprezentacinė. Mūsų siūlymas galėtų būti toks. Parodai ruošiamasi ne tik savaite kitą prieš jos atidarymą, bet visus metus. Todėl tuoj pat reikia sudaryti parodai rengti komitetą. Jis galėtų įeiti 3 nariai iš pačios Čiurlionio galerijos direkcijos, vienas šiaip dailininkas ir vienas menų besidominčios visuomenės atstovas.

Tokios metinės parodos Vasario 16-tos proga pagrindinis principas ir kriterijus turėtų būti ne kiekybė, bet kokybė. Todėl parodos rengimo komitetas dar prieš metus pakviečia, sakysim, šešis lietuvius dailininkus būsimai parodai. Kiekvienas iš pakviestųjų parodoje dalyvauja su penkiais naujais savo darbais. Reiškia, žmogus angažuojamas iš anksto ir jam duodama metai laiko kūrybai. Ir taip kasmet vis kviečiami šeši nauji, kol ratas apsisuks, lietuviai dailininkai. 30 darbų visiškai pakanka nesugrūstai ekspozicijai turimose galerijos patalpose.

Kviečiami ne vien čikagieškiečiai dailininkai, kuriuos čia nuolat matome visokiomis progomis, bet ir kitų kolonijų, kitų valstybių, kitų kontinentų lietuviai dailininkai. Kiekvieną kartą jie čia būtų didelė naujiena. Penkis darbus parodon atvežti, žinant ir turint šių laikų transporto priemonės, nebūt sunku.

Dailininkų metinį šesetuką galima gražiai balansuoti, kad jame būtų ir vyresniųjų ir jauniu atstovai. Sakysim, 3 vyresnieji ir 3 jaunesnieji.

Lietuvių fondo tūkstantinė tada skiriama ne už vieną kurį vienintėlį darbą, bet už visus, parodoje išstatytus, dailininko naujus darbus. Tai būtų ta pati logika, kaip ir skiriant Rašytojų draugijos literatūrinę premiją (kasmetinis mecenatas taipgi yra Lietuvos fondas), kai premija duodama ne už vieną eileraštį ar vieną novelę, bet būtinai už naują visą knygą.

Šios parodos atidarymo kalbose buvo užsiminta, pageidauta ir puse lūpų lyg ir pažadėta, kad ateityje premijinė suma gali net padidėti. Tada, kad vieni ir kiti parodos dalyviai nebūtų nuskrusta, galima būtų 1000 dol. pagrindine premija skirti dailininkams, vyresniems kaip 21 metų, o jaunesniems antrąją — 500 ar 600 dolerių. Gal kam nors toptels, kodėl tokia nelygybė? Vis dėlto ta "nelygybė" čia nie-

Janina Kinkienė Smūgių eilė (drabužinė medžiaga) Darbas šiemetinėje Vasario 16-tos parodoje, Čiurlionio galerijoje, laimėjęs premiją — Lietuvių fondo tūkstantinę.

ko nenužemintų, o būtų visai tiesiog ant grindų — ant šiluminių vamzdžių. Nemanantume, kad tai reikėtų ypatingą dailininko pagerbimą. Greičiau atvirtoje arba bent tvirčiau dabartin koją įkėlė, ir tarp tu, kurie, nors ir turi talento, bet žengia tik pirmus tvirtesnius savo žingsnius. Mat, netolimoj praecity turime gvyų pavyzdžių, kur menu paisydykavę jaunuoliai visus seniūs premija "nuringę", bet šiandien apie retą jų, kaip dailininką, ką nors žinome, tur būt, vienas kitas vargu ar ką aplamai bepiešia.

Lietuvių fondo premijoms skirti jūrą komisiją reiktų sudaryti iš penkių narių: 3 būtų dailininkų atstovai, vienas mecenato Lietuvos fondo atstovas ir vienas šiaip menu giliau besidominčios visuomenės atstovas.

Tokiai svariai ir iškilmingai Vasario 16-tos parodai ir Čiurlionio galerijos patalpos galėtų būti gražiau paruoštos ir net praplėtos, jei pat koplyčios pusėn esančią labai dekoratyviai, net dviaukštę priemonę.

Tikras nesuipratimas yra šiemetinės parodos išdėstymas. Darbai sukimšti tik dviejose salėse. Greitinis nuolatinės ekspozicijos kambarys visai užrakintas. O šią patalpą irgi buvo galima panaudoti parodos eksponatams, nuolatinis kuriam laikui išnešus. Ankstesniais metais taip ir buvo daroma. Dabargi, paveikslams pritrūkus sienų erdvės, keli jų buvo pastatyti

tiesiog ant grindų — ant šiluminių vamzdžių. Nemanantume, kad tai reikėtų ypatingą dailininko pagerbimą. Greičiau atvirtoje arba bent tvirčiau dabartin koją įkėlė, ir tarp tu, kurie, nors ir turi talento, bet žengia tik pirmus tvirtesnius savo žingsnius. Mat, netolimoj praecity turime gvyų pavyzdžių, kur menu paisydykavę jaunuoliai visus seniūs premija "nuringę", bet šiandien apie retą jų, kaip dailininką, ką nors žinome, tur būt, vienas kitas vargu ar ką aplamai bepiešia.

Tai vis pastabos ir sugestijos, kurios gali praversti daugiau ateityje, nors tą ateitį reiktų pradėti kurti, viską apsvarsčius, jau už savaitės kitos, sudarant kitų metų parodos rengimo komitetą ir angažuojant šešis dailininkus kitų metų reprezentacinei parodai.

Bet viena reforma galerijoje darytina tuoj pat: būtent — atidengti užkaltus galerijos fasado langus. Tiesiog negalima suprasti, kaip galerijos vadovybei prieš kurį laiką galėjo ateiti mintis tuos didelius architektūrinis langus užkalti iš vidaus faneral žinoma, galerijos direkcija čia rašančiam gali pasakyti, ne tavo čia reikalas — mes esam galerijos šeimininkai, mūsų čia yra patalpos, ir mes darom ką norim. Ne visai taip, jei turima bent kiek respekto ir kitos srities menininkui. Sakysim, aš nusiperku Adomo Galdiko spalvingą drobę — peizažą. Bet jis pramatytai sienoje vietai per didelė. Tada aš, visai nebūdamas dailininkas, imu ir paveikslą iš visų ar iš dviejų pusių su geru duonriekiu apipiaustau. Pakabinęs, vėl pamatau, kad paveikslas ryškios raudonos ir mėlynos spalvos lyg ir netinka prie mano sienos

eilė. Tada aš nusiperku teptuką ir dažų ir Galdiko paveikslą "parestauruoju", pritaikydamas prie savo kambario sienų spalvos. Ar Čiurlionio galerijos direkcija čia nepasielgė panašiai su architektu Jono Mulo ko kūryba — jo langų architektūra Jaunimo centro naujojo priestato fasade? Anksčiau būdavo vienut vienas malonumas, einant pro Jaunimo centra, gerėtis dideliais Čiurlionio galerijos langais, ypač vakarais, kai už jų buvo matyt apšviestos erdvios galerijos salės, dekoratyvios gėlės, skulptūros, paveikslai. Kiekvienas galėjo suprasti, kad čia yra kultūringų žmonių kultūringa institucija. Dabargi paliko vaizdas tik kažkokio apleisto, jau užkalinėtis langais sandėlio.

Galerijos vadovybė vėl čia sakys, kad parodomis galerijoje trūksta erdvės, kad fanera užkalti langai dabar naudojami paveikslams pakabinti. O kodėl tada priimama į parodas tiek, kad net vietos pritrūksta, kodėl eksponuojama visa, kas tik ką atsineša? Pagaliau net ir šių metų parodai tų užkaltų langų būtų visai nereikėję, jei būtų panaudota užrakintasis nuolatinės ekspozicijos kambarys ir priemenių erdvė linkui koplyčios. Bet žinoma, tai būtų naujas naujos sukimas, nauji rūpesčiai, naujas planavimas. Tad ir renkamsi lengviausią kelią: kabinama viskas, kaip papuola, ir ant sienų, ir ant langų, o jei vietos dar pritrūksta,

Jonas Zdanys

VIDURNAKTIS

Laikrodīs skamba oro tinklė

mėnulis šviečia rasoje pievelėje

ir lapai krenta lengvai daržuos kai vėjas nutyla

klausyk nieko nesakyk klausyk

laikrodīs skamba pro oro tinklę

AIDAI

Palauk. Jeigu stovėsi prieš vėją, gal girdėsi tamsų dainavimą kalnų, audros laukinius žodžius, fantastišką šnabzdėjų žvaigždžių.

Klausyk.

Mūsų pažadai skamba tarp trūkšmingų debesų. Jų aidai kietėja mėnesienoje, krūpioja ir apie mus klojoja akla.

MŪZA

Liūdėjom kartu, bet dabar tavo verksmai pavojingi kaip oro sūkurių.

Liečiu tavo veidą.

Ašaros krenta ir mano rankas baudo lyg erškėtrožių spyglių.

paveikslai statomi ant pasieniais

bedisriekiančių vamzdžių! Tai tokios pastabos ir sugestijos šiemetinės Vasario 16-tos parodos Čiurlionio galerijoje progai.

Jos turėjo būti tik tokios, o ne pagrūniškai kitokios, norint su laikyti išibėgėjusį ridenimąsi žemyn. Padėtis vis dėlto nėra beviltiška. Pasinaudojant čia minėtomis nuorodomis, galima dar gana užtikrintai pasiekti to, kad Vasario 16-tos parodos būtų mūsuose tikro kūrybingumo šventė. Jose dalyvautų vis kiti, visus metus tam ruošę dailininkai su pluoštu naujų savo darbų. Šalia moderniosios mūsų grafikos klasiko Viktoro Petravičiaus tada didžiutysi ir naujoji pakaita. Šalia čikagiečių A. Valeškos K. Varnelio ar E. Marčiulionienės rodytų savo pastangų rezultatus ir New Yorko ar tolimosios Australijos lietuvių dailininkai — stiprius, jau neišverčiami kamienai, jaunos, bet jau vaisių mezgan-

čios atžalos. Viskas turėtų būti tokios vertės ir tokiam lygyje, kad nė šešėlio nesimatyto atkūstinio atsitiktinumo ir skuboto mėgėjiško parodos surentimo.

Ir šiemetinė paroda kitaip atrodytų ir turėtų kitą vertę, jei tik šeši ar septyni, joje dalyvaujan tieji (sakysim, kad ir P. Aleksa, V. Balukienė, A. Ambrozaitė, R. Lapšienė, J. Marks, G. Zumbakienė ir R. Lapšys) būtų išstatę ne po vieną ar du, bet po 6-7 savo kūrinius. Jų parodai visiškai būtų užteke, o tada ir premija tam ar kitam už pluoštą darbų būtų būvus kur kas prasmingesnė.

Čia pateiktos pastabos bei svarstymai tenebūna priimti lyg kokie asmeniški kaltinimai kam nors. Tai tik bendras rūpestis mūsų Vasario 16-tos parodų Čiurlionio galerijoje pabirimu. Tebūna tai norus jų bendraji lyg kilstelėti ir jų prasme atitiesinti.

Daktaras Žaliakalnis

Apsakymas

Pranas Bagdas

Nei su namais, nei su pavasariu šioji istorija visai nesiriša. Dabar pilniausias ruda, ir jokios prošvaistės niekur nematyti. Kai anksti iš ryto keliesi dideliam mieste, net nežinai, kuris metų laikas. Visi rytai prismilkę dūmų, automobilio langai užgrūvę suodžiais, paklydęs katinas braukia palei sienas, o tu turi važiuoti darban. Tirštas rūkas, daugiau panašus į smulkų lietų, lenda tiesiai į kaulus, ir rytinė kasdienybė darosi dar labiau pilkesnė. Verksmingai besikūsdamas, automobilis sunkiai užsiveda, priekinio lango valytuvai klūva vienas į kitą, o pracinantis policininkas šlapiu apsi-

tu į tave net nenusiūpyso. Iš vyskupo kurijos išslenka sušlapęs didelis automobilis, per kelią, galvutes nulenkusios kaip statulos, keliauja juozapietės vienuolės į anks tybąsias pamaldas, ir tarp savęs nenusiskaičiuodami, linkui uosto, sunkiai žingsnius deliodami, praslenka du stambūs negrai. Nusivalau automobilio langus, o tuo laiku motoras paliauja kosėjęs. Atrodo, jau bus sušilęs. Išvažiuoju į didelę gatvę, kuri mane tiesiai veda į vos pabundantį tiltą. Staiga visa gatvė užsitvenkia automobiliais. Gana ilgai užtrunka, kol vėl pradėdu judėti drėgmėje ir praskydusiam lie-

tuje. Tik ant tilto paaikėja, kad didelis sunkvežimis sumaigė automobilium. Greitosios pagalbos automobiliai, policijos lydimi, susirinko vargšeliu nukentėjusius, o mums paliko tiktai pažvelgti į degančius griaučius ant didelio miesto tilto.

Šilti ankstyvi pusryčiai ligoninės valgykloje. Braškančios bulkutės, spinginti lašiniukai, į saulę nusidavę geltonais veidais kepti kiaušiniai ir pietiniais kraštais pakvipsi gera kava.

Daktaras Mykolas jau sėdi prie mūsų įprastinio stalo. Jis, vargšelis, laimingas su baisia žmona, kuri jam skambina į ligoninę kelis kartus per dieną, teiraudamasi, kaip jo sveikata. Tik dėl to, greičiausiai, jis pats pirmutinis prie mūsų stalo.

Panelė daktarė Emmy atsiranda tuojau pat, nes ji, būdama viena, sutaupo savo pusryčius, valgydama kartu su mumis visais. Mūsų departamento viršininkas toks šykštus, kad pas jį viskas suskačiuota, net mažiausias išlaidos, o ji nuolatos tikrina jo italę žmona, kad ne vienas skatikas neprapultų.

Pagaliau ir aš, užuot kėles savo šeimą iš ryto, užuot budinęs savo žmoną ir vaikiuką, kad jie su manim pavalgytų pusry-

čius, patyliukais išslenku iš namų, nes žinau, kad ligoninėje mane laukia dar vis šiltos bulkutės.

Daktarė Emmy pasakoja apie Metropolitan operos spektaklį, kuriuo ji grožėjosi pereinę naktį. Daktaras Mykolas mums pasakoja, kad jis perskaitė naują straipsnį žinomam žurnale, apie kurį mes jau girdėjome prieš kelias savaites. Skyriaus viršininkas daktaras Edvin pasakoja, kokią pažangą jis padarė savo pamokose, besimokydamas groti fleita. Jo kalbai galo nėra. Man atrodo, kad jeigu jam vieną galą užspaustum, tai jį kitu galu dar garšiau išvilptų.

Ligoninė pačiame didmiesčio centre, ir pro mūsų viršutinio aukšto langus matyti centrinis paštas. Pašto viršutinio aukšto langaus išpašyta minios juodų katinų — jie turi visada čia baidyti balandžius, kad anie nepalikėtų parašų ant rūmo senobinių kolonų.

Gydytojų persirengimo kambarys platus ir didelis. Penki dušai, pora vonių ir kelios neminimos vietos. Daugybė pasieniais suremtų spintų mūsų rūbams. Juo mažesnis numeris, juo garbingesnis ir šaunesnis daktaras. Direktorių ir skyrių vedėjų nu-

meriai nesiekia dešimties, o manasis kažkur labai toli, jau beveik šimtine.

Persirengus, ateina pas mane anesteziologijos viršininkas su sąrašu. Jisai turi paskirstyti operacijas. Dr. Mykolas jau seniai šalia manęs, ir pasikalbėjimas prasideda labai paprastai. Mykolui paskiriama kaulų chirurgija, ir jis bus užimtas visą dieną. Panelė daktarei Emmy paskiriama vaikų. Čia kuri laiką tyła. Viršininkas ilgai sprendžia, kad daryti. Pasiliko du operaciniai kambariai. Viename dirba garsus moterų ligų specialistas, jo operacijos visada lyg pagal laikrodį. Gerai apmokamos, ir jas anestezuoti visada imasi pats viršininkas. Šiandien pasidaro laukimas, viršininkas pats nežino, kaip viską paskirstyti. Paliko dar vienas kambarys, kur turi dirbti dr. Žaliakalnis, labai didelio garso šlapumo takų specialistas. Man viršininkas staiga nežino, kaip čia pasirinkti: ką pasiimti sau, ką paskirti man?

Į persirengimo kambarį ateina urologijos rezidentas. Tai jaunas puikus vyras, vedęs labai gražią amerikietę, turtingas, iš Libano. Prie jo prisloka mano viršininkas ir klausia, kaip ligoniai paskirti urologinėm operacijom. Libanietis jam sako, kad pir-

(Nukelta į 4 pusl.)

Nauji leidiniai

AIDAI, 1975 m. sausio mėn. Nr. 1. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston Mass. 02122. Leidžia lietuviai pranciškoniai. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams — kun. dr. Leonardas Andriekus, O.F.M. Žurnalą administruoja kun. Benvenutas Ramanuskas, O. F. M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Žurnalo metinė prenumerata 12.00 dol.

Išėjimoje vienintelis mėnesinis aukšto lygio kultūros žurnalas "Aidai" šiemet mini 30 metų savo sukaktį ir 25 metų sukaktį nuo persikėlimo į Ameriką. Taigi gi mūsų kultūros žurnalų istorijoje šia prasme "Aidai" yra sumušę visus rekordus, 30 metų "Aidų" žurnalo komplektai jau yra milžiniškas ne vien tik išėjimo, bet ir visos lietuvių tautos kultūrinis lobis.

Pirmasis 1975 metų "Aidų" numeris ir skiriamas tiems 30 ir 25 metų jubiliejams paminėti. Įvadinis straipsnis parašytas leidėjų atstovo Leonardo Andriekaus, O.F.M. "Aidams išengiantį keturiasdešimtmetį metus". Rašantis šia paleičia įvairius žurnalo gyvavimo etapus, minėdamas ir džiugesius ir širdgėlas: "Prie mūsų širdgėlių, gi pirmiausia, priklauso tai, kad Aidai negali pasiekti Lietuvos. Taip gerai ir sunkiai paruošta kultūrinė medžiaga naudojasi tik maža tautos dalėlė išėjimoje! Bet mes tikime, jog ateis laikas, kai Aidų komplektai bus brangūs lietuvių tautos turtas. Juo ieškos universitetai ir kitos aukštosios mokyklos; juo reikalaus bibliotekos ir archyvai". Žodžiai ne kiek neperdėti. Todėl yra tiesiog nesuprantama, kaip gali apsieiti, neprenumeruodamas "Aidų", bent kiek žyvesnis lietuvis išėjimoje!

Tokiems ir tokioms šeimoms dabar metų pradžioje yra gera proga, nieko nelaukiant, pasiųsti administracijai tuos 12 dolerių, kad lietuviškos kultūros aidai galėtų skambėti ir jų pastogėje. Apie "Aidų" pradžią, jų pirmuosius metus Vokietijoje atsiminimų pluoštą pateikia pirmasis jų leidėjas ir redaktorius dr. V. J. Bieliauskas. Iš paskutinio "Zidinio" žurnalo numerio (1940, Nr. 5—6) perspausdinamas a.a. prof. J. Brazaičio straipsnis apie Fausto Kiršos poeziją. Poezijos pušlapis skirtas Jurgio Janvičiaus eilėraščiams.

Labai kruopščiai paruoštas Vytauto Vaitiekūno raštas "Lietuva 1974 metais". Pradėta taip pat išėjimo kultūrinio gyvenimo 1974 metų apžvalga, kurios dar bus ir tęsinys. Alojzo Barono novelė "Gerai darbai" liudija vis didėjantį rašytojo apsakymų glaustumą ir buitinių detalių saikingą pasūdymą problemine druska.

"Tis minties ir gyvenimo" skyriuje Juozas Lišva labai įdomiai pateikia visą Watergate klampynės istoriją; nuotraukomis ir atitinkamais parašais minima poetė, dramaturgo Kazio Inčičiaus mirtis Lietuvoje ir rašytojo Vinco Ramono 70 metų amžiaus sukaktis; aprašomas dvyliktasis lietuvių inžinerių ir architektų suvažiavimas Čikagoje; minima Los Angeles lietuvių jaunimo ansamblio 25 metų sukaktis ir žvelgiama į liberalių katalikų problemas.

Knygų skyriuje recenzuojama Prano Naujokaičio "Lietuvių literatūros istorijos" pirmasis tomas (Kestutis Keblys) ir Lietuvoje išleista prozos antologija emigrantinėmis etnomis (Titas Guopis).

Žurnalom viršelius ir puslapius puošia A. Stasiulevičiaus grafika ir Sandros Čipkuvienės tapyba.

THE VIOLATIONS OF HUMAN RIGHTS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA. A Report for 1974. Prepared by The Lithuanian American Community, Feb. 16, 1975.

Leidinyš didelio formato, 112 psl., kaina 3.00 dol. Gaunamas, rašant šiuo adresu: Lithuanian American Community, Inc, 708 Custis Road, Glenside, Pennsylvania 19038.

Lietuvių Bendruomenės rūpesčiu pastaraisiais metais vis išleidžiami Vasario 16-tos proga šie leidiniai bene bus patys didžiausias ir prasmingusias išėjimo darbas, laisvės paskelbimo diena minint. Darbas, skirtas ne vien dabarčiai, bet ir ateičiai. Svarbiausia dar yra tai, kad leidinyš, medžiagos surinkimu, jos sugrupavimu pateikimu skaitytojui ir viso leidinio forminiu apipavidalinimu, yra profesinio ir tarptautinio lygio. Nieko čia nėra atkūrinio, padaryto bet kaip. Leidinį galima be gėdos atiduoti į reikliausias rankas.

Vargu ar mes dar patys šiuo metu esame pakankamai išsąmoninę šio leidinio svarba, kai metai po metų dokumentiniu tikrumu suregistruojama žmogaus teisių laužymo nusikaltimai okupuotoje Lietuvoje ir jie pateikiami visam laisvajam pasauliui prieinama kalba ir įprasto šios rūšies leidinio forma. Tai ne Lietuvos laisvinimo žodžiai, o darbai!

Štai čia minimo tomo, apimančio 1974 metus, turinys. Po trumpo įvado, teikiama medžiaga suskirstoma į tris didžiausius skyrius ir mažesnius poskyrius taip:

I. THE DENIAL OF THE RIGHT TO SELF DETERMINATION
The Dead Hand of Imperialism
Political Prisoners Demand Self

— Determination A Memorandum to the United Nations on Independence for Baltic States
Protest Against the Forcible Incorporation of Lithuania into the Soviet Union
Reports About Student Nationalism
The Discrimination of Lithuanians in the Belorussian SSR

II. VIOLATIONS OF FREEDOM OF RELIGION AND CONSCIENCE
The Struggle for Survival! A Rebuttal of Soviet Propaganda on Religious Freedom Efforts to Destroy the Church From Within
Dismissal From Work for Membership in Religious Orders
The Right to Receive Last Rites Denied
Arbitrary Interference in the Life of Religious Communities
Believers Denied the Services of a Priest
Harassment of Religious Youths

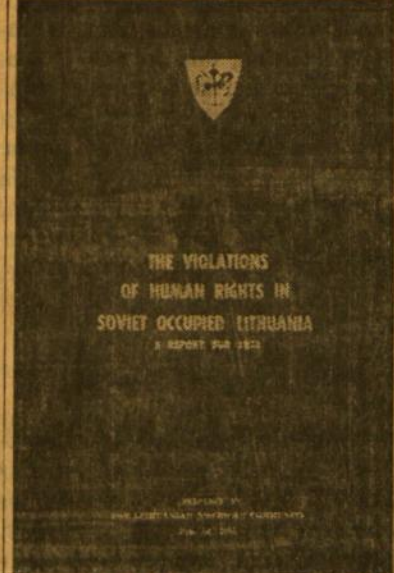
III. THE SUPPRESSION OF DISSENT
Under the Thumb of a Conservative Bureaucracy
Trial and Purges for Nationalist Activities
Protest Against Arbitrary Searches and Seizures
Case 345: KGB Effort to Liquidate the Chronicle
Arrests and Convictions for Samizdat Publications

— THE CHURCH SUFFERING
Chronicle of The Catholic Church in Lithuania, No. 8. Translation of Authentic First-Hand Reports from Soviet-occupied Lithuania. Published by The Lithuanian Roman Catholic Priests' League of America, 64-14 56th Road, Maspeth, N.Y. 11378.

Tai garsaus pagrindinio leidinio "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika" aštuntojo numerio vertimas anglų kalbon. Prie du pradžioje įdėtas kun. Kazimiero Pugeviciaus parašytas įvadas, trumpai supažindinąs skaitytoją su Lietuvos gyvenimo faktais, situacija bei statistikomis nuo 1940 metų pirmosios sovietinės okupacijos iki šių dienų.

Leidinyš gaunamas, rašant šiuo adresu: Lithuanian American Catholic Services, Room 407, Profesi onal Building, Baltimore, Md. 21201.

— MOTERIS, 1974 m. Nr. 5. Lietuvių moterų žurnalas. Redaguoja Nora Kulpavičienė. Administruoja Bronė Pabedinskienė. Leidžia Kanados Lietuvių katalikų moterų draugija. Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M6H

— LIETUVIŲ DIENOS, 1975 m. sausio mėn. Nr. 1. Redaguoja Dalila Mackailienė. Leidžia A. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd. Hollywood, Calif. 90029. Metinė prenumerata 10.00 dol.

Nemažai žurnalo puslapių ši kartą skirta Simui Kudirka. Kituose matome Nerimos Narutės poezija, Zentos Maurinios (latvės) apsakyma, teatro festivalio vaizdus, Danguolės Stončiūtės grafika, Hartfordo lituanistinės mokyklos jubiliejų ir kt.

— PASAULIO LIETUVIS, 1975 m. sausio mėn. Nr. 10. Biuletenis Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Redaguoja Stasys Barzdukas, 18308 Hiller Ave., Cleveland, Ohio 44119. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba. Administruoja Stasys Džiugas, 7240 S. Mozart St., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata 3.00 dol.

Iliustruotas ir sumaniai redaguojamas leidinyš, kuriame ryškiai atsispindi lietuvių bendruomeninė veikla visu laisvojo pasaulio pločiu.

— SKAUTU AIDAS, 1975 m. sausio mėn. Nr. 1. Vyr. redaktorė — A. Namikienė, 6041 S. Fairfield Ave., Chicago, Ill. 60629. Administruoja A. Orentas, 6842 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata 5.00 dol.

Skautiškos minties ir praktiškosios skautiškos veiklos gausiai iliustruotas žurnalas.

— MŪSŲ ŽINIOS, 1975 m. vasario mėn. 9 d., Nr. 3. Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Čikagoje biuletenis. Redaguoja Danutė Vakarė. Atsakingasis redaktorius — Algimantas Kezys, S.J. Administruoja Petras Kleintas, S.J.

IA8, Canada. Metinė prenumerata 10.00 dol.

Siame numeryje Alf. Tyruolis rašo apie du Parnaso nemirtinguosius: Petrarką ir Laura, o P. Gaučys — apie Dostojevskio didžiąją meilę. Ava Saudargienė pasakoja išpūdžius iš Paryžiaus Foliés Bergers. Žurnale netrūksta nei poezijos (Alė Rūta, Emilija Vydienė), nei beletristikos (A. Giedrius, M. Tūbelytė-Kuhlmanienė), nei meno darbų puikių nuotraukų. Knygų skyriuje recenzuojamas B. Pūkelevičiūtės romanas "Naujųjų metų istorija" (Pr. Naujokaitis). Gausiai iliustruoti, kupini geros medžiagos ir kiti įprastiniai skyriai: Seima ir mokykla, Lietuvoje, Moteris pasaulyje, Sveikata, Šeiminių kampelis.

Apie šventųjų metų Gavėnią rašo A. Tamošaitis, S.J. Kituos puslapiuos: Vakarone su Alicija Stephens; Pasimatymas su kun. J. Kubiliu, S.J.; Vakarone su Vaclovu Sevruku; Pokalbis su kun. J. Kidyku ir kt.

— PAMOKSLAI, A serija. Nr. 2(6), 1975. Nuo Gavėnios I-jo sekmadienio iki Šeštinių šventes. Pamokslus paruošė: šie kunigai: V. Pikturna, A. Valiuška, V. Dabušis, J. Pakalniškis ir P. Butkus. Leidžia Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Kunigų Vienybė. Užsisakyti ir atsiskaitymus siųsti šiuo adresu: Rev. V. Dabušis, 147 Montgomery Place, Paterson, N.J. 07501.

— EGLUTĖ, 1975 m. vasario mėn. Nr. 2. Vienintelis laikraštėlis vaikams išėjimoje. Redakcija sudaro: ses. Ona Mikailaitė, Elena Juknevičienė ir Danguolė Sadūnaitė. Administruoja ir leidžia Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė - Immaculate Conception Convent, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata 7.00 dol.

Kiekvienas "Eglutės" numeris yra sutelktinė mūsų rašytojų ir mūsų dailininkų dovanėlė mažajam skaitytojui. Lietuviukui ir lietuvytei "Eglutė" yra būtina reikalinga.

— AKIRACIJAI, 1975 m. sausio mėn. Nr. 1. Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia Viewpoint

Press, Inc. 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Šio numerio redakcija: D. Bielskus, K. Drunga, L. Mockūnas, Z. Rekašius, sr. T. Remeikis, dr. E. Vaišnienė, H. Zemelis. Metinė prenumerata 6.00 dol.

Siame numeryje: Moteris lietuviškoje visuomenėje; Apie muziką, kursas ir merginas; Aldonos Stempuzienės koncertas Čikagoje; Pokalbis su Vaclovu Sevruku ir kt.

— **VILTIS**, Volume 33, No. 5. January — February 1975. A Folklore Magazine. Anglų kalba leidžiamas žurnalas, skirtas gyvajai etnologijai plačiaja prasme. Viltį redaguoja ir leidžia V.F. Bellajus, P.O. Box 1226, Denver, Colorado 80201. Žurnalo metinė prenumerata 5.00 dol.

Kiekviename numeryje rašoma apie įvairių tautų liaudies šokių, dainas, papročius, valgius ir kt. Vis būna kas nors ir apie lietuvius.

WAGNER and SONS
TYPEWRITERS,
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
Nuomoja, Parduoja, Taiso
NAUJOS — NAUDOTOS
Virs 50 metų patikimas jums
natarnavimas
5610 S. Pulaski Rd., Chicago
Phone — 581-4111

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS
Daug sutapsysite pirkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmą ir ketvirtą, vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. Prospect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629

SUDEGĖ MENO GALERIJA
Gaisras sunaikino Sv. Marijos kolegijos Moraga, Calif. meno galeriją. Nuostolių per 100,000 dol.

DISKRIMINACIJA ČEKOSLOVAKIJOS MOKYKLOSE
Čekoslovakijos seserys vienuolės negali lankyti gailingųjų seserų mokyklų ir negali gauti gail. seserų diplomų.

ATĖMĖ MOKYKLĄ
Portugalijoje kairioji vyriausybė Proenca-a-Nova mieste nusavino katalikų mokyklą. Vyskupas dėl to pareiškė protestą.

GELBĖKIME TIKINTIESIEMS LIETUVOJE
KIEKVIENAM LIETUVIUI GAVENIOS LAIKE
dera paklausti save, ar esu lojalus LIETUVOS KATALIKŲ REIKALAMS.

Jiems reikalinga mūsų kiekvieno pagalba. Atlikime šią pareigą kiekvienas savo auka per Lietuvių Katalikų Religinę Salpa.

Savo aukas siųskite: **LITHUANIAN CATHOLIC RELIGIOUS AID**,
64-09 56 Rd., Maspeth, N. Y. 11378
Aukos atleidžiamos nuo mokesčių. **LKRS** Valdyba
Vysk. Vincentas Brizgys, pirm.

Siunchū savo auką
Persekiojamai Bažnyčiai Lietuvoje paremti \$ _____

Parašas _____
Adresas _____

Philomena sako:
-KAS NETAUPO ATEIČIAI, TAS NESIRUOSIA ŠVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUI.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAGRASŲ KNYGUCIŲ

\$1,000 įdėtas vieniems metams duos	5.25%	6.5%
\$5,000 įdėti 4 metams duos	7.5%	
\$5,000 įdėti 6 metams duos	7.75%	

Nuošimčiai priskaitomi kas diena, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apraudą F. S. L. I. C.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7 3/4 %	6 1/2 %	5 1/4 %
Mokamas už 6 m. sertifikatus. Minimum \$1,000	Mokamas už 1 m. investavimo sąskaitas. Minimum \$1,000	Mokamas už PINIGAI ĮNESTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

SEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Troškad. uždaryta
ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. r. isto iki 8 v. vak.
PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v.

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Pardavinimas ir taisymas
2646 W. 69th St., Tel. REpublo 7-1941

PETE'S AUTO REPAIR
Čia daroma Motor tune-up. Motoro, stabdžių, vairo ir automatinų transmisijų remontas. Starteriams ir alternatoriams duodamos ilgalakės garantijos.
PETRAS PIŠNYS, savininkas
6211-15 S. Damen Ave. Tel. 737-5988

CHICAGO ★★★★★
savings and loan association
6245 south western avenue 476-7575

DAKTARAS ŽALIAKALNIS

Atkelta iš 3 pusl.)

mutinis tai Rockefeller Foundation. Daug reikalų nesvarstęs, mano viršininkas skiria mane urologijai, o pats pasima moterų ligas.

Rockeford Fund yra garsus mūsų liginėje. Jis užmoka šešias liginėje per visus metus, o į tas lovas guldami pašto tarnautojai. Kadangi užmokėtos lovos neša liginėi pastovias pajamas, tai gydytojams už jų darbą niekas nieko nemoka.

Pro duris įlekia dr. Žaliakalnis, tai stambus, kresnokaš vyras, save vadinąs geriausiu urologu mieste. Jo visas gyvenimas tik tai pinigai. Ir jei galima apsukti ką nors, tai jau tas ponaitis progos nepraleis. Jis turi pasidaręs specialią techniką, kaip apgauti telefoną kompaniją. Kai jis išvažiuoja į Floridą, tai palieka specialias instrukcijas mergaitėi jo kabinete. Skambindamas telefonu iš Floridos, jis prašo padaryti person to person call. Kai mergaitė iš jo kabineto sako, jog daktaro Žaliakalnio nėra, tai reiškia, kad jokių rimtų reikalų neatsirado. Jei mergaitė sako telefono raganą, jog daktaras Žaliakalnis dar neatvyko į kabineta, tai jisai, net Floridoje būdamas, supranta, kad jau yra turtingas pacientas, reikia baigti atostogas ir greit važiuoti namo. O visi tokie pasikalbėjimai dr. Žaliakalniu nė cento nekaustuoja.

Mano viršininkas susiduria su juo prie durų. Jie du kalbasi trumpai. Kai juodu išsiskiria, aš girdžiu.

Tegu eina į pėklą tie visi prakeikti europiečiai daktarai.

Žinia, man pasidaro labai smagu. Pro mane jis praeina, net manęs nepastebėjęs. Tik savo rezidento libaniečio paklausia:

— Surinkai?

— Ne visus, — ramiai sako libanietis. Pirmasis iš Rockefeller fondo atsisakė mokėti, o antrojo čia yra čekis.

— O je? Rockefeller atsisakė mokėti. Gerai, tai jį tu galėsi operuoti, pasižauk daktarą Amir, kad tau asistuoti.

— Ligonis jau operaciniame kambaryje.

— Nesvarbu, — kerta savo asistentui Žaliakalnis, — ubagų be pinigų aš neoperuoju. Čia tavo ligonis. Nustumk kur nors į pašalį tą paštininką ir parvežk mano ligonį.

— Prieoperaciniai vaistai ligoniui jau įleisti... — dar bando spirtis prieš jį asistentas. —

— Į pėklą, man visai nesvarbu, paskambink, kad būtų atvežtas kitas ligonis, — baigia viską dr. Žaliakalnis.

Pakėlęs galvą iš kambario išėina libanietis. O aš galvoju, kaip baisiai skiriasi Maršalo planas nuo amerikietiškos medicinos.

Operaciniame kambaryje libanietis kalbasi su paštininku. Jis vargšeliui ligoniui visu tikrumu aiškina, kad reikia padaryti dar vieną elektrokardiogramą, kad būtų visai tikra, jog viskas bus tvarkoje. Dėl to reikia operaciją atidėti kokiam valandai arba kitai, kol elektrokardiograma bus padaryta. Susijaudinęs paštininkas jam kalba, kad elektrokardiograma tik vakar buvo padaryta, tik jo kalbai visos ausys kurečios, ir jis išgabenamas iš operacinio.

Laukiame atvežant kito ligonio, piniginguo ligonio, kuris už savo operaciją dak-

tarui Žaliakalniui užsimekėjo iš anksto. Libanietis pro stipriai prispaustas lūpas kažin ką sau patylomis kalba. Aš jo klausiu, ką jis nori pasakyti. Jis šyptelėjęs prataria, jog gerai, kad aš nė vieno žodžio arabiška nesuprantu.

Aš jau esu užsimekėjęs ligonį, kai į kambarį įlekia dr. Žaliakalnis. Visi pasiruošimai eina patylomis, net senasis Mykolas, kuris skuta ligoniams pilvus ir juos šveičia deinfekuojamais muilais, ir tas nieko nesako. Į prausimosi kambarį ateina viena iš seserų, pranešdama, kad dr. Žaliakalnis šaukiamas prie telefono. Jis meta šepetį, muilus ir išlekia. Rezidentas libanietis, jau nusiplojęs ir apsivilkęs operacinio kambario cha-latu, apdengia ligonį steriliomis drobėmis, ir mes visi sustojame, laukdami paties popo chirurgo. Tuoj grįžta dr. Žaliakalnis ir ima vėl iš naujo mazgotis rankas. Savo asistentui jisai girusi: kaip gerai, kad jis turi išsimekėjęs savo mergaitės kabinete. Jei mergaitė sako: dr. Žaliakalnis kviečiamas prie telefono, tai reiškia, kad nieko ypatingo. Jei dr. Žaliakalnis šaukiamas prie telefono, tai reiškia, kad turtingas ligonis šaukiamas pagalbos. Ot, dabar skambino Dorthmuth Trust Company prezidentas, ir jam pasimatymas paskirtas už valandos.

Operacija — prostektomija — prasideda dideliu tempu ir labai paskubomis. Visas kraujuoją tiesiog išpasitimo. Viena kraujo transfuzija po kitos, ir šita baisi kruvina audra baigiasi. Jau po operacijos, ir iš po anestezijos nubudusį ligonį aš nuvežu į atsivavimo kambarį. Situacija kiek nusistovėjusi, bet dar ne visai. Prastais žodžiais tariant, jisai man nepatinka, ir aš užsakau dar kraujo iš laboratorijos.

Tvarsčiai darosi kraujuoti, ir iš vamzdelių matyti kraujo. Aš išsišaukiu daktarą Žaliakalni. Jisai ateina į atsivavimo kambarį, jau apsivilkęs savo rūbais.

— Koks čia velnias darosi, vėl anestezijos komplikacijos?

— Čia ne anestezijos reikalas, ligonis jau pabudęs ir aiškios sąmonės, man atrodo, kad čia to kraujuojimo per daug.

— Et, jūs europiečiai, bijote kraujo... — jis nusišuka nuo manęs ir eina prie ligonio. — Viskas bus gerai, operacija pasi-sekė gerai, viskas susitvarkys savaime, viskas bus gerai, — jis užtikrina ligonį.

Iš atsivavimo kambario mane iššaukia operacinė. Ant stalo jau sugražintas paštininkas. Daktaras Amir, jaunas urologas jau atvykęs, ir jis kartu su libaniečiu ruošiasi operacijai. Aš einu migdyti ligonio, kai pro duris nosį įkiša daktaras Žaliakalnis.

Klausykite judu, vyrukai, dirstelėkite retkarčiais į mano ligonį. Aš turiu bėgti. Dorthmuth Trust Company prezidentas jau manęs laukia kabinete. Broliukai, tai didelė žuvis. Aš turiu skubėti, geros sėkmės, — ir jis prapuola.

Paštininko operacija prasideda ramiai, taiklingai ir labai atsargiai. Daktaras Amir libanietį moko tvarkingos technikos. Kraujavimas tiesiog minimalus, niekas nesikarščiuoja, jokia triukšmo, visai panašu, kad žmonės staiga visu rimumu rūpinasi kitu žmogum. Ligonis tvarkingai miega, tvirtas pulsas, pastovus kraujo spaudimas, ramios, lygios kvėpavimo amplitudės. Tik retkarčiais girdisi, kai operuojantis patyliškai prašo asistuojančios sesers tai vieno, tai kito instrumento. Jokios kraujo transfuzijos, ir viskas eina tiesiog kaip knygoje.

Kai dedamos paskutinės siūlės odoje, į operacinį kambarį lėkte įlekia sesuo iš atsivavimo kambario.

— Su daktaro Žaliakalnio ligonių blogai. Nėra nei puslo, nei kraujo spaudimo.

— Bėk žiūrėti, kas darosi, sako dr. Amir, Man atrodo, kad sustojė širdis.

— Aš pabaigiu operaciją.

Libanietis išlekia iš operacinės.

Kol baigiasi operacija, aš vis stebiuosi, kad dvi identiškos operacijos taip radikaliai skirtingos atlikimo ir pasėkmių atžvilgiu. Kai mudu su dr. Amir nusivežame paštininką į atsivavimo kambarį, tenai jau labai daug žmonių.

Pro daugelio žmonių kojas mano žvilgsnis nuslenka po ligonio lova. Tenai stovi du dideli buteliai beveik po galioną talpos. Juodu abudu pilni tiršta kraujino skysčiu. Libanietis išsiima stetoskopo ausinius, dar vieną kartą dirstelia į nieko nerodantį kardiografo ekraną ir nueina prie telefono. Nuo buvusio ligonio lovos ima skirstytis ir visi kiti, tikiai prie lango pasilikęs pasienitas vienuolis, tėvas Kajetonas, tyliai kalba poterius.

Libanietis išsišaukia telefonu dr. Žaliakalni ir jam praneša, kad jo ligonis numirė. Tas telefoninis pasikalbėjimas darosi pernelyg ilgus, nors libanietis negauna progos nė žodžiu įterpti. Kai jisai atsisėda prie stalo rašyti, aš priėjęs klausiu, ką sakė dr. Žaliakalnis. Šalia manęs stovi dr. Amir. I mano klausimą jokia atsakymo nėra. Ta patį klausimą pakartoja jam dr. Amir.

Savo didelėmis, juodomis akimis, į mudu pažvelgęs, jisai sako: — Dar viena anestezijos mirtis, — tą sakė dr. Žaliakalnis.

Švėkšna amžių slinktyje ir švėkšniškių prisiminimuose

Ilana

Mes, iševiai, atsidūrę svetimuose kraštuose, gyvename dvigubą gyvenimą. Iš vienos pusės taikomės prie naujos aplinkos, tiriamės, net studijuojame jos gyvenimo sąlygas ir tuo būdu rūpinamės susidaryti sau deramą buitį. Iš kitos pusės, mintimis lekiame į paliktą kraštą ir gyvename jo prisiminimais. Mes, kurie esame ištęgi ir išsimokline nepriklausomoje Lietuvoje, nesišiamės jos vaizdą. Bet dažnu atveju matome tą vaizdą gimtosios aplinkos pavidalu. Mūsų gyvenamas tėvynės ilgėsio (nostalgijos) jausmas vis siejasi su gimtinės aplinka. Gimtosios aplinkos prisiminimai suveda iševius į draugijas, klubus, ratelius. Tad turime šiame krašte suvalkiečių, zarasiškių, panevėziečių ir gal dar kitokias draugijas. Jų tarpe nuo 1924 m. gyvavo ir švėkšniškių ratelis. Štai šio ratelio aukstinio jubiliejaus metais ir pasirodė stambi Švėkšnos monografija (net 536 psl.).

Gyvenime jau taip dedasi, kad draugijose ar šitip bet kokuose sambūriuose visą veiklą organizuoja ir stumia į priekį juose vadovaujantieji asmenys. Jie tampa draugijų siekimu, minčių, idealų reiškejai, lyg jų ruporai ir nutelkia jas paversti tikrove jų siekimus tikslus. Jei kokia organizacija tokiu iš prigimties apdovano-tų vadovų turi, ji gali pasireikšti įspūdingais ir dideliais darbais. Švėkšniškiai Chicagoje yra laimingi turį nenuilstamą vadovę p. Alicija Rūgyte, ir tik jos dėka jie galėjo pasirodyti mūsų visuomenėje su išimtinė savo gimtinės monografija. Panelei Rūgytei, buvusiai paskutinei Švėkšnos gimnazijos direktorei prieš antrą bolševikinę okupaciją, ypač brangūs paliko šios gimnazijos prisiminimai, ir todėl ji subūrė švėkšniškius minėti gimnazijos aukstinį (1919-1969) jubiliejų. Štai šiame minėjime ir kilo min-tinis parengti Švėkšnos monografi-ja. Sumanymas įvykdytas ryšium su kitu jubiliejumi — Švėkšnos ratelio.

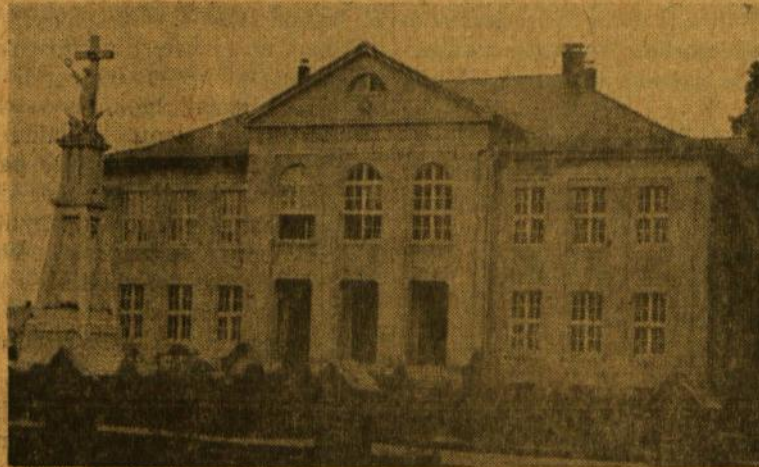
J. JAKSTAS

Monografijos turinys dviejų dalių: pirmoji dalis su antrašte "Kraštas ir žmonės" ir antroji — "Svietimas ir auklėjimas". Dalys rodo rengėjų turėtų tikslą duoti pirmą Švėkšnos miestelio ir apylinkės istoriją ir po to jos gimnazijos. Bet iš tikrųjų to formalaus suskirstymo nesilaikyta, ir veikalas turinys išėjo perdėm margaspalvis. Jį padarė tokiu jo labai gausūs bendradarbiai — net 44. Jų tarpe vyrauja patį redaktorė p. Rūgytė net su 20 straipsnių. Kai kurie jos straipsniai yra pagrindiniai, pvz., liečiantieji Švėkšnos gimnazijos istoriją. Tokiu būdu, didesnę pusę veikalo yra pačios redaktorės parašyta. Mūsųose jau taip yra, jog kam nors pasiūmus redaguoti kokį veikalą ar žurnalą, pačiam tenka ir jo didesnę dalį — jei ne visą — ir parašyti. Redaktorės užprašyti ar pakviesti bendradarbiai rašė, ką

kas žinojo ar atsiminė apie Švėkš-ną, ypač jos gimnaziją, ir todėl turinys toks įvairiopus. Visame veikle pirmąją atsiminimai, jie persunkia visą jo turinį, nors kai kurie iš jų sudėti ir knygos pa-čiame gale (495-522 p.) skyrium. Dėl gausiu, po visą knygą iš-drabstyti atsiminimų galima apie juos atskirai kalbėti ir be dviejų minėtų dalių apžvalgoje i-vesti ir trečiąją — atsiminimų dalį.

Švėkšnos istorija

Pagrindai Švėkšnos istorijai padėti dviem labai svariais moksliniais straipsniais, tiesiog aukš-to akademinio lygio studijomis, parašytomis profesorių J. Puzino ir A. Salio. Puzino ilga studija (56 psl.) yra pavaizdavimas, re-miantis archeologiniais radiniais, krašto praeities nuo akmens am-žiaus iki istorinių laikų pradžios. Nagrinėjant bei aprašinėjant ar-cheologines iškasenas, kalbama ir apie atliktus kasinėjimus įvai-

Švėkšnos gimnazija (iš Br. Kviklio archyvo)

riose vietovėse ir įvairiais laikais iki paskutiniųjų. Profesorius pa-mini ir kai kuriuos savus su mo-kiniais atliktus archeologinius tyrinėjimus, kai jis buvo Kauno universiteto Archeologijos ka-tedros vedėjas. Dėstymą lydi gau-sios iliustracijos su pridėtais pa-aikišiniais. Puzino studija didelės mokslinės vertės, kokios mes iševijoje iki šiol neturėjome. Pu-zinas savo studijoje rodo, kaip jau ir senieji tyrinėtojai (pvz. L. Krzywicki) darė, kad tame pajū-rio žemumos ruože nuo seniau-sių laikų žmonių gyventa be per-traukos iki istorinių laikų. O tas ruožas įėjo į tą didelį žemumos plotą tarp senųjų prūsų ir lietu-vių, kuris vokiečių ordino šalti-niuose solitudo, Wildnis (dykra) vadintas. Tad naujausia arche-ologija rodo, kad ta dykra ne-buvo visiškai tuštuma, kaip Ka-raliaučiaus istorikai ir archeolo-gai po I pas. karo mokė.

Prof. A. Salio straipsnis "Švėkšnos vardas ir tarmė" tu-rėtų būti ne be susijaudinimo skaitytas. Jis yra paskutinis mū-sų labai žymaus kalbininko raš-tas, baigtas jau mirties patale, vykdant gerbiama redaktorei duotą pažadą. Prie straipsnio pridėta profesorius nuotrauka rodo, kokioje padėtyje būdamas jis rašė.

Autorius pirmiausia aiškina Švėkšnos vardo kilmę ir išveda jį iš upelio pavadinimo. Prie to duoda vertimus trijų vokiečių ordino šaltinių vadinamų Wege-richte, lietuviškai žygiraščiais pavadinimų, kur minimas Švėkš-nos upelis. Profesorius pateikė ir, rodo, visai teisingą upelio vardo kilmės aiškinimą. Jis kilęs iš veiksmažodžio švėkšti, reiš-kančio šnypšti, švokšti. "... upelis pramintas pagal jo kadai-se šniokščiantį tekėjimą" (60 p.). Toliau aiškinama Švėkšnos tarmės garsų kaita vien filolo-

kalbavimo veikalų puošmena.

Švėkšnos istorijos vertę padidi-na prie jos pridurti 2 dokumen-tai: 1509 m. gegužės 21 d. Švėkš-nos bažnyčios donacijos aktas ir Švėkšnos valdų matavimo 1553-1554-1555 m. aprašymas. Doku-mentai duoti faksimilėse su lie-tuviškais vertimais. Tik netinka-mai redakcijos pasielgta, kai čia ir kitose vietose dokumentai įtenpti į patį istorijos tekstą. Do-kumentai turėjo būti įdėti kny-gos gale, kaip panašiais atvejais elgiamasi.

Prie istorinės Švėkšnos dalies galima priskirti dar kai kurie ne-senos buities aprašai, tur užgrie-biama kiek ir praeities. Toks is-torinis aprašas yra poskyris, pa-vadintas "Religinis gyvenimas Švėkšnoje". Poskyris pradedamas kun. R. Krasausko iš Vatikano archyvo gauto 1899 m. doku-mento kopija, kur kalbama apie Švėkšnos parapiją. Duodama do-kumento faksimilė su lietuvišku vertimu. Daugiau istorijai pri-klauso taip pat trumputės Švėkš-nos kunigų biografijos (autorė Rūgytė), kapinės (aprašytos E. Šaulienės). Perdėm istorinis yra poskyris "Žymieji Švėkšnos vei-kejai". Čia duotos biografijos dviejų, iš dalies ir trijų liuanis-tų iš vadinamų Zemačių roman-tizmo laikų, būtent grafo Jurgio

Platerio, Simono Stanevičiaus ir kun. Miežinio. Čia yra ir iškir-tinės 3 biografijos: dr. J. Rugio, kun. J. Maciejausko ir paskuti-nio Švėkšnos grafo Jurgio Plate-rio.

Ilga dr. Rugio biografija duota prel. M. Krupavičiaus. Gyvai, kiek palaidai, su nuokrypomis ir bendrus lietuviškus dalykus pa-rašyta. Pagarbiai aprašinėjant dr. Rugio nuopelnus, platinant draudžiamą spaudą, jo "Varpo" rėmimą, būtų tikė duoti kiek dau-giau konkrečių pavyzdžių, o ne-sitenkinti vien bendrybėmis. Kur kalbama apie daktaro bendra-darbiavimą "Varpe", reikėjo duoti kai ką iš jo rašytų straips-nių. Poskyris "Dr. J. Rūgys — katalikas" (260 p.) yra apologe-tinio pobūdžio ir istorinei biogra-fijai ne visai tinka. "Artojo" bendrove, rodos, būtų reikėjo kiek plačiau pavaizduoti. Jai net atskiras straipsnis būtų buvęs ne pro šalį. Nors dr. Rugio biogra-fija kiek paviršutiniškai parašy-ta, tačiau ji pirmą kartą atsklei-dė lietuviškai visuomenei to gar-bingo veikėjo asmenybę, jo nuopelnus tautai.

Prel. J. Maciejausko biografija (A. Rūgytės) yra tikra paneig-rika tam garbingam švėkšniš- (Nukelta į 5 pusl.)

PRANEŠIMAS
TAUPYKITE DABAR

UZ CERTIFIKATUS MOKAME:	
7½%	— 6 metų su \$1,000, minimum.
7½%	— 4 metų su \$1,000, minimum.
6½%	— 30 mėn. su \$1,000, minimum.
6½%	— 1 metų su \$1,000, minimum.
SAVINGS INSURED UP TO \$40.000 BY F.S.L.I.C.	

VELIAVOS DUODAMOS NEMOKAMAI, PRADEJUS NAUJĄ taupymo sąskaitą. Gausite vieną amerikietiška ir antrą pagal pasirinkimą su stovu. Kitos dovanos duodamos, sąskaiton įde-jus atitinkamą sumą.

PAS MUS NE VISI TARNAUTOJAI YRA LIETUVIAI, BET KIEK-VIENAME SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBėti LIETUVISKAI.

Saint Anthony Savings

1447 S. 49th COURT, CICERO, ILL. 60650 PHONE 656-6330

Joseph F. Gribauskas, Vedėjas

OFFICE HOURS
Daily 9:00 to 5:00; Monday 9:00 to 8:00
Saturday 9:00 to 1:00; Wed. and Sunday Closed

Švėkšnos bažnyčia (iš Br. Kviklio archyvo)

(Atkelta iš 4 pusl.)

kiui. Smulkiai suminiami jo darbai parapijoje, ypač statybiniai, pabrėžiami jo organizaciniai gabumai, rūpinimasis švietimo reikalais. Kai prelatas taip atvirai garbinamas ir rodomas aukštai iškilęs bažnytinėje hierarchijoje, atseit, paskirtas dekanu, pakeltas į vyskupijos garbės kanonikus ir net paaukštintas vyskupijos prelatu, tai jo atleidimas 1938 m. palieka skaitytojų nepakankamai išaiškintas. Paauskinimas, kad "pateko į finansinius sunkumus dėl per didelio veiklumo, plačių užsimojimų, nepasiektuotų išlaidų visuomenės reikalams" (272 p.), nepakankamas. Kiek man žinoma, prelatas apie 1928 m. turėjo aštrų konfliktą su vietos tautininkų veikėjais, ir net reikalauta jį iškelti iš parapijos. Gal tai ir buvo giliausia prelato pažeminimo nuo klebono ir dekano į altarią priežastis. Šiaip ar taip, prelato nušalinimas ir jo išvykimas į JAV turėjo būti istoriškai pagvil-dentas, laikantis taisyklės: "amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amicus veritas".

Nuosekliai, daiktinai parašyta sūnau Aleksandro Švėkšnos grafo J. Platerio, tapusio bolševikų auka, biografija. Ryškiai parodomą, kaip buvęs aristokratas mokytojas prisitaikyti prie demokratinės Lietuvos santvarkos ir sutapo su liaudimi. Ypač pabrėžti grafo ryšiai su gimnazija, kurios steigėju jis buvo. Maža mūsų buvusio didiklo mokytojo išsijungti į liaudį.

Zymiųjų švėkšniškių galerijos apžvalga baigiama ne J. Daužvardienės biografija, kaip visų kitų, bet autobiografija, pateikta jos pačios vieno jai surengto pargebimo proga. Surastas ir tinkamas motyvas įtraukti mūsų diplomate į tą švėkšniškių bendriją: jos tėvas buvo kilęs iš švėkšnos.

Auklėjimas ir švietimas

Sis skyrius yra gimnazijos istorija nuo jos įkūrimo 1919 iki 1969 m. Čia ir pirmąją A. Rūgytę su 10 straipsniu. Beveik jos vienos parašyta gimnazijos istorija nuo 1919 iki 1944 m. Tik 4 bendradarbiai įsiterpia su trumpučiais rašinėliais. Iš jų išsiskiria S. Rudys su savaimingu straipsniu, kuris gali būti įdomus ir mūsų šio krašto mokyklų darbuotojams. Jis duoda santrauką švėkšnos pedagogų išgyvdinto pilnutinio auklėjimo programos plano. Be to, Rudys, rodos, taikliai apibūdino direktorių P. Samulionį, mokytojus ir jų dėstyto būdus. Jis skyrtum pavaizdavo iškilnesnius momentus gimnazijos gyvenime, k. a. tarp mokyklinės varžybas, Lituankos II piloto pasveikinimą, 1939 mokslo metų pabaigą ryšium su pirmą Sovietų okupacija. Rudys dar nepraleido nepamainęs vieno švėkšnos gimnazijai savaimingo dalyko: kaip ir kodėl ji įsitenintelė Saulės gimnazija Lietuvoje paliko nesuvaištybinta iki 1940 m.

Pagrindinis A. Rūgytės gimnazijos aprašas yra iš tikrųjų ne jos istorija, bet kronika, parašyta pagal, matyti, vestą ir jos išsivežtą dienoraštį. Ypač smulki paskutinių dvejų metų (1942-44) kronika, t. y. laiko, kada Rūgytė buvo direktorė. Reikia tiesiog stebėtis direktorės sumanumu ir rūpestingumu, vadovaujant gimnazijai tals sunkiais karo metais. Ji neužmiršo tų vargingų laikų ir, rašydama jų kroniką, atvirai prisipažino: "Dažnai jutau, kaip sunku būti karo metu direktorės pareigose, palyginus su tomis pareigomis normaliais laikais, kai direktoriui turėjo mokymo ir auklėjimo reikalai" (409 p.).

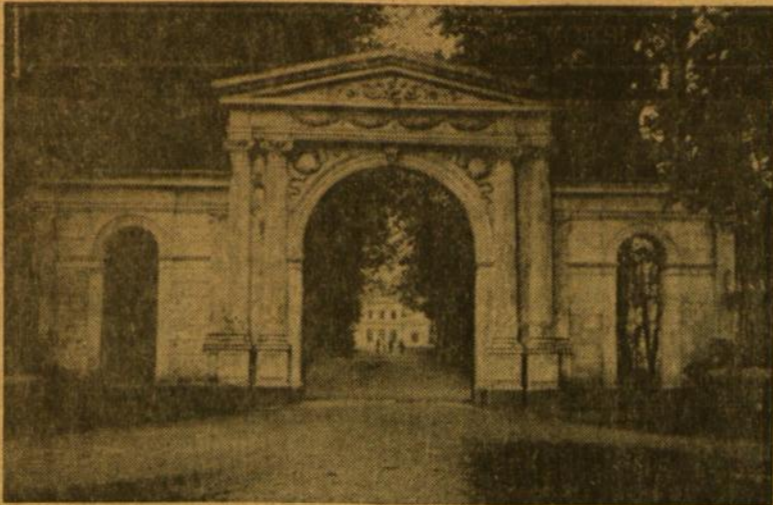
Tiesiog jaudinantį direktorės pateiktas gimnazijos kronikos epilogas antrašte "Pasiruošimas 1944-1945 mokslo metams". Štai tuo metu, kada sovietai jau buvo užėmę beveik visą Lietuvą

ir vokiečiai tesilaikė Žemaitijos kempelyje, stengdamiesi išlaikyti neatkirstą nuo Vokietijos Kuršo frontą, švėkšnoje dar ryžtamasi pradėti mokslo metus. Ir šiuo tragišku momentu dar nenusta-ta vilties. Tikėtasi kažkokio stebuklo. Tikėjimas neišsipildė, ir direktorė su bėgančiųjų minia turėjo palikti spalio 10 d. savo mylimą švėkšną ir jos gimnaziją.

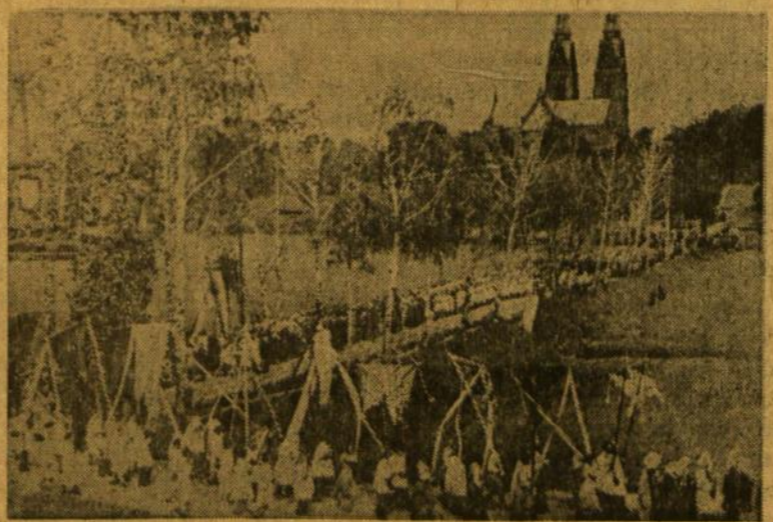
Veikalo skaitytoja turėtų itin dominti jame įtenpta 1944-69 m. gimnazijos istorija ir jos auksinio jubiliejaus minėjimas švėkšnoje. Redaktorė Rūgytė nesidrovėjo šiuo atveju "bendradarbiauti" ir už tai galėjo kai kurių mūsų želotų būti pabarta. Ji ne tik mielai priėmė ir panaudojo aprašus, bet dar ir pati pasituntė į švėkšną sveikinimo telegramą. Apie ją, aprašant gimnazijos sukaktuvių minėjimą švėkšnoje, sakoma: "Kas negalėjo atvykti, atsiuntė sveikinimo telegramas. Tarp jų — buvusios "Saulės" gimnazijos direktorės Alicijos Rūgytės nuosirdūs sveikinimai ir linkėjimai iš Čikagos" (469 p.). Dabartinės švėkšnos gimnazijos apraše ypač dėmesio vertas mokslinių būrelių veiklos pavaizdavimas. Būreliai organizuoti pagal mokykloje einamųjų mokslų sritis ir yra pačių mokinių vadovaujami (dalyko mokytojai globojant). Įdomiai papasakota apie kraštotyrininkų-istorikų būrelio veiklą. Kraštotyrininkų būrelis 1956 vasarą atli-co pirmą žygį dviračiais per Žemaitiją žaliuojančią šalį. Nukeliauta 400 kilometrų, aplankant istorines vietas — piliakalnius, kulgrindas, 1957 m. vasarą bū-relis išvyko istorinių rajono vietų lankyti, jas aprašė ir surinko archeologinių eksponatų...

1958-59 m. kraštotyrininkai vėl keliavo — žiemą slidėmis, vasarą dviračiais po Žemaitiją ir, nuvykę į Aukštaitiją, pėsti keliavo po Anykščius ir Zarasų kraštus (463 p.). Minima būrelio išvyka į Užkarpatę (buvusią Čekoslovakijos sritį, dabar Sovietų Sąjungoje). Aplamai, gimnazijos, dabar vadinamos vidurinės mokyklos veiklos aprašai rodo, kad mokiniai veikia, įsiterpę į visuomeninį gyvenimą, ir dalyvauja krašto kultūriname darbe. Mažame švėkšnos mokyklos istorijos gabalėlyje atsispindi ir dabartinės Lietuvos buitį.

Prie gimnazijos istorijos priklauso 11 joje dirbusių mokytojų biografijos su pridėtomis nuotraukomis. Aprašymai trijų mokslėivių būrelių taip pat gimnazijos istorija. Prie aprašytų būrelių trūksta Jaunosios Lietuvos. Apie ją tik A. Jasas kiek užsime-na, kalbėdamas apie gimnaziją aplamai. O jis galėjo būti aprašytas, nes jo buvusių kūrėjų dar, rodos, esama Čikagoje. Yra dar ypatingas poskyris "okupacijos metai", kuris ir gali būti pridurtas prie gimnazijos istorijos, nes jame beveik vien apie ją kalbama. Labai ryškiai nuosekliai papasakoja mokytojas S. Rudys apie gimnaziją bolševikmečių ir p. Rūgytė, kuri kalba daugiau apie švėkšną nei apie jos gimna-

Švėkšnos dvaro vartai. Toliau matyti "Genovaitės" vasarnamius. (iš Br. Kviklio archyvo)

Bažnytinė procesija nepriklausomybės laikais švėkšnoje (iš Br. Kviklio archyvo)

zija. Ji prie rašinio priduria ir porą gyventam momentui labai būdingų vokiečių isakymų.

Atsiminimai

Didelės apimties kalbamo veikalas turinį galėtume nusakyti vienu trumpu sakiniu: švėkšnos ir jos gimnazijos istorija atsiminimuose. Gausūs bendradarbiai teikė daugiausia atsiminimus apie asmenis ir daiktus ir iš tų atsiminimų gabalėlių susidarė monografijos turinys. Tačiau redaktorė matė reikalingą iškirti kai kuriuos atsiminimus iš bendro turinio ir juos įdėti knygos gale. Čia turime 9 švėkšniškių rašinius. Beveik visi atsiminimai sukasai apie gimnaziją, jos mokytojus. Aukštu literatūriniu lygiu, nudailinta kalba išsiskiria iš kitų Adomo P. Jasos atsiminimai su išradinga antrašte "Metai, idėjos ir veidai". Jo esama žmogaus su poetiškais polėkais ir prie kiekvieno savo rašto trijų skyrelių jis pridūrė po ketureilį motto — nuosirdžius eilėraščius (vienas jų Maironio). Jasas kiek užsime-nina ir Jaunosios Lietuvos rante-lį, nes buvo bent kurį laiką jo pirmininkas. Antri išskirtiniai atsiminimai priklauso Montevidėjo mieste gyvenančiam Mikui J. Miklovui, kur jis prisimena savo mokytoją Joną Rugį. Pateikiama pora pergyventų vaizdų, kurie parryškina jo artimą bendravimą su mokiniais, kartu jo turėtą autoritetą. Jonas Rugis parodytas idealu mokytoju, kokių jis iš tikrųjų ir buvo. Jis turėjo daryti išpu-dį mokiniam, kad jo atminimas ir pagarbą jam išliko gyva per 30 metų. Į šių atsiminimų eilę įterp-

ti ir iš Lietuvos gautieji buvusio švėkšnos gimnazijos mokytojo (1930-40) Jono Rinkevičiaus atsiminimai. Ramiai, nuosekliai papasakota apie mokymą, prisiminti kai kurie mokytojai, mokyklos parengimai, mokinių veikla už mokyklos sienų. "Palaidų prisiminimų" (taip jis juos pats pavadinė) pynė baigiama išvada: "Mano surinktomis apytikrėmis žiniomis iš baigusiu švėkšnos gimnaziją (prieškariniais laikais) dabar dirba Kauno aukštosiose mokyklose 15 docentų" (519 p.).

Atsiminimai, liečiantieji daugiau pačią švėkšną, ne gimnaziją, įdėti skyrtum su bendra antrašte. Jų eilę pradeda Vokietijos gyvenantis kun. J. Girčius. Jis prisimena savo jaunystės dienas ir duoda kelis kaimo gyvenimo vaizdus. Apie gimnaziją mažai kalba. Originalūs žurnalisto ir visuomenės veikėjo J. Slajaus atsiminimai. Jis vedžioja skaitytoją po nepriklausomybės laikų švėkšnos miestelį, mini Klaipėdos uoste sutiktą amerikiečių lietuvių ekskursiją, aprašo surengtas savaimingas dainų rungtynes, "kada jaunimas, paskatintas nusileisti, atakase tuomet tokių dainų, kurių net patys dainuojantieji ne visi buvo girdėję" (343 p.). Slajaus atsiminimai yra istorinio ir kartu publicistinio pobūdžio, kaip jam žurnalistui dera.

Kiekvienas geros valios skaitytojas turi jausti pagarbą sesutėms Žemgulytėms, skaitydamas jų atsiminimus apie ligoninės stovybą švėkšnoje. Vienus jų, seselės Bonitos atsiminimus, pateikė redak-

torė (305-20), kitus — J. Žemgulytė-Mickienė pati. Sesučių milžiniškas ir drąsus užmojis statyti ligoninę, taip sakant, iš nieko galėjo kai kam atrodyti fantastiškas, neįvykdomas. Tačiau jos savo tikslą pasiekė ir ligoninė prieš pat antrą Sovietų okupaciją buvo baigta. Ji stovi ir šiandien, paversta psichiatrine ligonine. Kaip toks tiesiog stebuklas įvyko, skaitytojas gali patirti iš seserų atsiminimų.

Baigiamosios pastabos

Sunku sistemingai ir nuosekliai aptarti panašus veikalas kaip ši švėkšnos monografija. Jos perdėm margaspalvis turinys, kur kalbama "apie viską", nesiduoda suvedamas į kokias centrines temas, kurios galėtų būti kritiškai ryškintos. Tačiau reikėjo medžiagą kaip nors grupuoti ir veikalą sumariškai kritiškai apžvelgti. Apžvelgiant, teko pastebėti ir paklaidėlių, kurių neišvengia daugumas autorių bei redaktorių. Viena didesnių redakcinių paklaidėlių kalbamajame veikalė yra įterpimas šaltinių i dalykus dėstančių tekstus. Tekstuose turėjo būti šaltiniai tik panaudojami, juos cituojant ar komentuoant. Bet patys šaltiniai in ex tenso faksimilės ir vertimuose turėjo būti sudėti knygos gale priedu. Prie šaltinių būtų praverę ir paaiškinimai, be kurių jie palieka skaitytojų neaiškūs. Pvz. neišku, kaip 1899 m. lenkiškas švėkšnos parapijos aprašas pakliuvo į Vatikano archyvą ir kas buvo jo autorius kun. Juzumavičius. Vissai ne vietoje įterptas 1748 m. dokumentas ir jo lietuviškas vertimas (157 p.) (Jo vertimo galas yra klaidingas).

Veikalo apžvalgą tinka baigti A. Platerio straipsnio baigiamųjų žodžių citata: "Nuo čia aprašyto laikotarpio praėjo jau keturiasdešimt metų. Daug kas pasikeitė iš pagrindų, ir mes patys atsidūrėme labai toli nuo švėkšnos. Išaugo naujos kartos, nemačiusios nei švėkšnos gimnazijos, nei jokios kitos Lietuvos mokyklos. Atėjo laikas užfiksuoti gyvenimą tokį, koks jis kadaise buvo, ne tik stambius įvykius, bet ir kasdieninę rutiną, kuri ją išgyvenusiems atrodo savaime suprantama, bet jos neišgyvenusiems ga-

lėtu likti visai nežinoma" (284 p.). Čia Platerio užsiminti stambūs įvykiai ir kasdieninė rutina reiškia ne tik švėkšnos miestelio ir jos mokymo įstaigos buitį, bet dar ir visos nepriklausomos Lietuvos. Juk visose Lietuvos vietose (Nukelta į 7 ps.).

GRAŽESNEI MARQUETTE PARKO ATEIČIAI IŠRINKIME

Richard J. Daley, Čikagos majoras, sveikina Kenneth B. Jaksy, Demokratų Lietuvų kandidatą į 15-to wardo aldermanus, tarp jų stovi Frank B. Seivickas, Illinois valstybės senatorius.

RICHARD J. DALEY
CHICAGOS MAJORU
— ir —
Lietuvių kilmės
KENNETH B. JAKSY
15-to wardo aldermanu
Balsuokit už Demokratus 1975 m. vas. 25 d.

JEI JŪS NORITE SIŪSTI SIUNTINIŲ DOVANAS Į LIETUVĄ IR ĮVAIRIUS USSR KRAŠTUS, naudokitės patar navimu plačiai žinomos firmos

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
(LICENSED BY VNESHPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA: 1776 BROADWAY, NEW YORK, N. Y. 10019 Tel. — 581-6590; 581-7729

Siuntiniai, siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi maital apmokami mūsų įstaigose, gavėjams NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuovės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.
Affiliated with PODAROGITS, INC.

Prima užsakymus butams; automobiliams, dovanų pažymėjimams, motociklam, šaldytuvams, televizijos imtuvams ir įvairioms kitoms sovietinėms prekėms, kurias galite užsakyti Lietuvoje ar USSR gyvenantiems giminiams. Papildomų žinių, teirauklės mūsų pagrindinė įstaigoje ar bet kuriame mūsų skyriuje. Atiāfaryta kasdien nuo 9 valandos ryto iki 6 valandos vakaro. Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 valandos ryto iki 4 valandos popiet.

MOSŲ SKYRIAI

Allentown, Pa. — 126 Tūghman Street	433-1654
Baltimore 31, Md. — 1900 Fleet Street	342-4240
Brooklyn, N. Y. 11216 — 495 McDonald Avenue	467-6465
Buffalo 12, N. Y. — 701 Fillmore Avenue	895-0700
Chicago 22, Ill. — 1241 No. Ashland Avenue	486-2818
Chicago, Ill. 60629 — 2608 West 69 Street	925-2787
Chicago, Ill. 60609 — 1855 West 47 Street	376-6733
Cleveland 13, Ohio — 1028 Kenilworth Avenue	771-0696
Detroit 12, Mich. — 11601 Jos Campau Avenue	365-6750
Farmingdale, N. J. — Freewood Acres Rt. 9	363-0494
Hamtramck, Mich. — 11339 Jos Campau Avenue	365-6740
Hartford 6, Conn. — 122-126 Hillside Avenue	249-6216
Los Angeles 4, Calif. — 159 So. Vermont Avenue	385-6550
Newark, N. J. — 378 Market Street	642-2452
New York 3, N. Y. — 78 Second Avenue	674-1540
New York 3, N. Y. — 141 Second Avenue	475-7430
Philadelphia 23, Pa. — 631 W. Girard Avenue	769-4507
Phoenix, Ariz. 85027 — 22047 N. Black Canyon Hwy.	602-942-5770
Rahway, N. J. — 47 East Milton Avenue	381-8800
Silver Springs, Md. 20910 — 961 Bonifant St.	301-587-5777
South River, N. J. — 41 Whitehead Avenue	257-6320
Syracuse, N. Y. 13204 — 515 Marcellus Street	475-9746
Trenton 10, N. J. — 1152 Deutz Avenue	392-0306
Utica, N. Y. — 963 Blecker Street	732-7476

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%

PAID QUARTERLY AT

BRIGHTON FEDERAL

SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

HIGHEST RESERVES

4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL.: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)

PER ANNUM certificates \$5000 or more 4 year min

6 3/4%

PER ANNUM 30 months minimum \$5000 or more

6 1/2%

PER ANNUM \$1,000 or more 1 year min

Kultūrinė kronika

MAGISTRO LAIPSNIS UZ LIETUVISKĄ DRAMATURGIJĄ

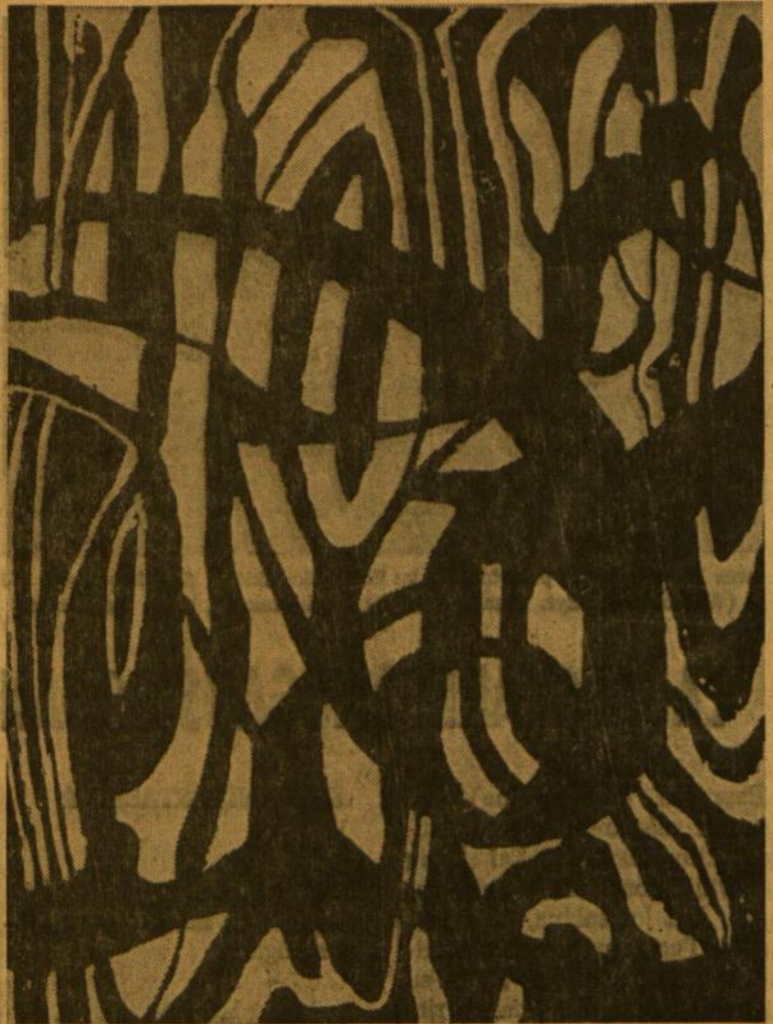
Juozas Daubėnas gavo magistro laipsnį Arizonos universitete. Jo tezė tema: "Algirdas Landsbergis, a Lithuanian Playwright in Exile". Daubėnas žada siekti ir doktorato, išversdamas ir pastatydamas kurio nors lietuvių rašytojo dramos veikalą.

VAKARONĖS EKSKURSIJA Į ARTIMOUSIUS RYTUS

Ateinančios savaitės penktadieni (vasario 28 d.) Jaunimo centro kavinės kultūrinė vakaronė Chicagoje skirta šiandien į save viso pasaulio dėmesį atkreipusiems Artimiesiems Rytams. Juos neseniai perkeliavo čikagietis žurnalistas Zigmundas Umbražiūnas. Jisai su smalsia akimi ir spalvota filma tik prieš mėnesius akylai pasižvalgė po Egiptą, Turkiją, Siriją, Libaną, Izraelį ir t. t. Jo pokalbio tema vakaronėje bus "Kultūrinius paminklus Artimuosiuose Rytuose aplankius." Pašnekesys bus iliustruojamas kelionėje darytomis spalvotomis skaidrėmis. Pradžią 8 val. vak.

CLAUDELIO MIRTIES SUKAKTIS

Prancūzų mokslo akademijos narys, poetas ir dramaturgas Paul Claudel mirė 1955 m. vasario 23 d., išgyvenęs brandų amžių — 87 m. Siemet 20 m., kai jo nebeturimė. Tai buvo drauge diplomatas ir rašytojas. Konsularinėje tarnyboje buvo JAV, Kinijoje, Vokietijoje, Italijoje; ambasadoriumi buvo Danijoje, Brazilijoje, JAV-se, Belgijoje. Taigi, turėjo progos pažinti įvairių kraštų kultūrinį gyvenimą. Jam buvo gerai pažįstama graikų ir lotynų literatūra, anglių poezija ir eilės kitų kraštų kūryba. Tačiau, atsivertęs į katalikybę, įkvėpimo versmę surado religinėje mintyje. Parašė gražios lyrikos ir stiprių draminių veikalų, bet turėjo pasisekimo ir jo prozos darbai, kur jis nagrinėja metafizikos, estetikos, poezijos, meno, socialinius, religijos klausimus. Paskutiniu laikotarpiu buvo apatę atsidėjęs Šv. Rašto studijoms. Lietuviams jis yra savo ranka parašęs: "Siučniu savo sveikinimą lietuviams, sovietinio žveriskumo

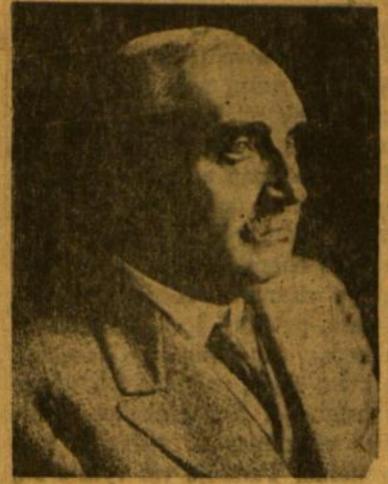
Magdalena Stankūnienė Erdvėje II (medžio raizynas) Iš Vasario 16-tos proga Čiurlionio galerijoje, Chicago, vykstančios mūsų dailininkų parodos

aukoms, ir aš jiems sakau turėti pasitikėjimą. Dievas yra už visus stipriausias".

Pats būdamas idealistas, jaunimui jis kalbėjo: "Jaunystė sukurta ne džiaugsmui, ne malonumui. Ji sukurta heroizmui".

GINSBERGO POEZIJA

Poetas Allen Ginsberg, seniau pasirodęs "bytniko" stiliume, dabar, pasirinkęs kultūringą išvaizdą, kovo 14 d. skaitys savo poeziją Contemporary Art muziejūje, Chicagoje.

Rašytojas Paul Claudel (1868-1955. II. 23)

Filmų įvairumai

STASE SEMENIENE

Moters ir dirigentės sunkus kelias į meną

Ir neinaut su moteriškėm, šūkiančiom apie "laisvę" moterims ir neieškantioms to dabar madingo "laisvalaikio", vis dėlto tenka patarsti, kad moters kelias į meną, literatūrą ar bet kokią kitą sritį dar tebėra labai šiurkštus.

Vienas tokių kopimų į meną, pilnas gyvenimo smūgių, nors ir igimto talento vedinas, atskleistas ekrane, dokumentiniame filme "ANTONIA".

Dvejetas pasižventėlių (ir vėl moteris!) — Jill Godmilow, filmo statytoja ir redaguotoja, ir liaudies dainininkė Judy Collins sureiškavo ir pastatė Denvery filmą apie dirigentę Antonią Bruce. "Antonia" — šviesus dokumentinis filmas, pasakojas talentingos dirigentės gyvenimą ir liudijęs žymios asmenybės praeitį. Judy buvo Antonijos piano mokinė, per eilę metų pamilusi savo mokytoją.

Kukliame Denverio namely — virtuvėje — stovi pagyvenusi moteris (73 m.) ir pasilenkusi prašneka į žiūrovą, o jos kiekvienas žodis, aiškiai tariamas, giliai įsisunkia į tave:

— Aš dirguoju ketvirtą — penketą kartų į metus. O norėčiau tiek kartų į mėnesį. Esu pakankamai stipri ir turiu energijos. Solistas vi-

sad gali groti savo instrumentu. Bet man neduoda mano instrumento, kuris yra orkestras.

Po trumpos pertraukėlės ji sako: — Nedažnai aš kam atveriu savo amžiną širdies skausmą.

Toji moterėlė yra Antonia Brico. 1930 ir 1940 metais ji buvo žinoma visame pasauly ir apie ją sklido žinios spaudoje, nes, būdama moterimi, pasirinko nepaprastą karjerą — dirigavimą.

1939 m., kai buvo jaunutė — 22 m., ji dirigavo Berlyno filharmoniniam orkestrui, garsiausiai tame laikotarpy. Publika plaukė žingsneliu vedina, lyg kokios keistybės pamatytį — moters dirigentės! O piodavo, jos talento pavalkti. Ji buvo pagerbta visoje Europoje. Ji buvo kviečiama diriguoti orkestrams Londone, Paryžiuje, New Yorke ir Hollywoodo Bowl. Kai buvo ginčijamasi ir įrodinėjama, kad nėra pakankamai moterų muzikančių aukšto kalibro simfoniniam orkestrui sukurti, ji tuoj suorganizavo vieną moterų simfoninį orkestrą New Yorke ir vadovavo jam ketverių metų.

Tačiau ji niekad nesugebėjo įrodyti, kad dirigavimas nėra vien vyro darbas. Kitiškai nuolat gyvė jos sugebėjimus, ypač, kad jie buvo

POLITIKA UNESCO NUTARIMUOSE

Visa eilė žymių žmonių yra pareiškę protestą dėl to, kad UNESCO nutarė pasmerkti Izraelį ir pritaikyti jam sankcijas — nebeduoti paramos, kol 1967 m. jo užimtame šventajame Jeruzalės mieste nebus sustabdyti archeologiniai kasinėjimai ir pradėtosios statybos. Kolektyvūs protestai reiškiami per įvairių kraštų laikraščius (tarp protestų pasirašiusių žymiųjų žmonių yra Ionesco, Sartre, Iris Murdoch, Graham Greene, Heinrich Boell, Arthur Miller, Simone de Beauvoir). Menka tebuvo ta parama, kurią iš šios organizacijos gaudavo Izraelis. Daug svarbiau pats faktas, kad šios organizacijos konferencija, spaudžiamama arabų kraštų ir remiama jų šalininkų, 1974 m. lapkričio 20 d. 48 balsais prieš 33 nutarė Izraeliui pritaikyti sankcijas ir atimti iš jo atstovų balsavimo teisę. UNESCO yra nepolitinė organizacija, o tas jos žygis yra aiškiai politinis (visi kaltinimai Izraeliui, pasirodo, nepagrįsti).

Arabai laimėjo politinį ėjimą, bet UNESCO atsidūrė akligatvyje. Savo uždaviniams vykdyti (švietimo ir kt.) UNESCO naudojami, palyginti, dideliu biudžetu. O po to lemtingojo nutarimo JAV nusistatė visiškai sulaikyti savo skiriamąsias lėšas, kol UNESCO atsisakys politinio pobūdžio tikslų ir grįš vykdyti švietimo ir kultūrinių uždavinių. Danija, Šveicarija ir Prancūzija savo įnašus sumažino dešimčia procentu. Britanija dar neapsisprendė ką daryti, bet taip pat kritiškai žiūri į UNESCO supolitiniumą.

moters atlikti. Pagaliau, 1947 m. ji nuvyko į Denverį ir sukūrė savo pačios orkestrą ir pasinėšė labiau į privatų gyvenimą, nors ir pilna meilės muzikai.

Mes matome Antoniją, mokančią talentingą jauną pianistę (Helen Palacas), o vėliau josios solo debiutą su Brico simfoniniu orkestru.

Antonia turėjo daug rėmėjų. Ji pati su meile kalba apie savo draugą Albertą Schweitzerį, kuris per daugel metų ją padarė indavo. Ji mini daug vyriškių dirigentų, kurie, žavėdamies jos talentu, panaudodavo savo protekciją jai gauti darbo tuo metu, kai nieks apie moters dirigentes ne tik negirdėdavo, bet ir nenorėjo girdėti.

Tačiau mes išgirstame ir apie tokius profanus, kaip baritonas John Charles Thomas, kuris atsisakė dainuoti, nes dirigentė buvo moteris.

Filmas yra neabejojama vienas pačių gerųjų šiais metais ir tinkamas visi šeimai stebėti.

SEIMININKAS IR MARGARITA

Dabar jau ir Lietuvos spauda išdrįsta minėti rusų rašytojo Michailo Bulgakovo pavardę. O jis 1938 m. parašė romaną "Seimininkas ir Margarita", bet Stalino bernėliai to darbo nepraleido, ir praėjo net 30 metų, kol tas darbas buvo išleistas, deja, užsieniuose. Buvo išleistas ir išgarsintas. Matyt, atėjo laikas, kada tas Bulgakovo kūrinys jau bus pradėtas spausdinti ir jo gimtajame krašte, jei rašytojo pavardę pradėsama minėti tarp įžymiųjų.

Vakaruose pradėdama rodyti pagal tą romaną pastatytasis filmas. Ji pastatė italai — jugoslavai bendromis jėgomis, režisierius — jugoslavas Aleksandar Petrovič. Bet ir filmas ligi šiol turėjo praeiti nesėkmingą kelią. Jis buvo nugabentas į Cannes filmų festivalį, bet turėjo būti atsiimtas tautai sugyvenimo vardan. Mat, rusai pagrasinio, kad jei tas filmas bus rodomas, tai jie jau niekada nebedalyvaus tuose festivaliuose. 1971 m. filmas buvo rodomas Jugoslavijoje suruoštame festivalyje, bet jam nebuvo leista varžytis dėl premijų (premijas jis gavo Venecijoje ir Chicagoje).

Be kita ko, A. Petrovič yra vienas žymiausių Jugoslavijos režisierių. Bet už "nuodėmės" jis buvo pašalintas (kaip ir mūsų Jurasas Kaune) iš Belgrado universiteto, kuriame lektoriavo. Dabar jis Paryžiuje stato naują filmą pagal Heinricho Boellio romaną "Grupinis portretas su poniu".

SVEKSNO MONOGRAFIJA

(Atkelta iš 5 pusl.)

vėse gyvenimas maždaug panašiai vystėsi. Tad Švėksnos monografijoje mes turime pateiktą lyg mažiūbinį nepriklausomos Lietuvos vaizdą, kuris atskleistas margspalviais aprašais ir gausiais paveikslais žmonių ir įvykių.

SVEKSNA. Redaktorė Alėja Rūgytė. Iše' do švėksniškių draugija Chicagoje 1974 metais. Red. komisija: pirm. A. Rūgytė, nariai: A. Jasas, K. Miečienė, S. Petersonienė, S. Rudys, J. Šlajus. Viršėlių piešė A. Tamošaitienė. Tech. priežiūra J. Šlajus. Kongrs. bibliotekos katalogo kortelės nr. 74-77618. Tiražas 800 egz. Knyga 536 nsl., kaina \$10.00, auname "Drauge".

DIDELĖ PARAMA MOKSLUI

Labdarys I. A. O'Shaughnessy testamentu paliko Notre Dame universitetui 2.2 mil. dol., Šv. Tomo kolegijai 2.2 mil. dol ir Šv. Kotrinos koleg. 1.1 mil. dol. Abid. vi paskutiniosios mokyklos yra St. Paul, Minn.

LITUOVIJŲ LITERATūros ISTORIJA, I tomas

Tai naujausias lietuvių literatūros pagrindimas šių laikų šviesoje, didelio formato, kietais viršeliais, virš 600 pusl. dydžio knyga, labai reikalinga mokyklai, rašytojams, žurnalistams ir visai lietuvių švietumenei.

1 egzempliorius \$10.00
2 egzempliorius \$18.00
3 egzempliorius \$24.00

Užsakant daugiau kaip 3 egz. \$7.50 už kiekvieną.
Užsakymus siųskite: Mr. A. Kazlauskas, 7090 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60629. Čekius ar "money" order'ius rašykite: LB Kultūros Taryba vardu. Ne-siųskite voke gryną pinigų.

AR NEGANA?

Išrinkite
 JOSEPH P. MIGAS

MIGAS

ALDERMAN — 13TH WARD
VASARIO 25 d., 1975
 4318 W. 63rd St. 284-6513

SIUNTINIAI Į LIetuVĄ

1. MŪSŲ BENDROVE veikia nuo 1947 metų. Kiekvienais metais mes persiunčiame į Lietuvą greit ir saugiai tūkstancius siuntinių.
2. MŪSŲ BENDROVEJE ir jos skyriuje Jūs visuomet rasite didelį pasirinkimą prekių, kurios labai vertinamos Lietuvoje.
3. TAIP PAT PRIIMAME užsakymus AUTOMOBILIAMS (Zigull, Moskvit, Zaporozec), motocikliams, šaldytuvams ir kit. oficialiomis kainomis.
4. JEIGU JŪS NORITE PAKVIESTI iš Lietuvos gimines, mes parūpiname reikalingus dokumentus.

CENTRAL PARCEL SERVICE, INC.
 220 SOUTH STATE ST., CHICAGO, ILL. 60604
 TEL. WA 2-9354

ir mūsų skyrius:
 2618 WEST 63rd ST., CHICAGO, ILL. 60629
 TEL. WA 5-2466

DVIEJOSE PATOGIOSE VIETOSE

KAIP PATOGU!

Užsakykite šias plokšteles paštu.

1. KALNUOS DAINUOJA — Baltija II	\$6.00	☐
2. SU SOKIU IR DAINA — Neo-Lit.	\$6.00	☐
3. GROJAME JUMS — Neo-Lit.	\$6.00	☐
4. GAUDZIA TRIMITAI — maršai	\$5.00	☐
5. DAINOS — Kun. V. Gorina	\$6.00	☐
6. ŽIRGINELIAI I ir II vaikams po	\$5.00	☐

Pažymėkite pageidaujamas plokšteles ir siųskite:
GIFTS INTERNATIONAL, 2501 W. 71st St., Chicago, Ill. 60629
 Plokštelės su sąskaita bus tuojau Jums pasiųstos.

FRANK'S TV and RADIO, INC.
 8240 SO. HALSTED STREET TEL. — CA 5-7252
 RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS.
 DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIUSŲ TELEVIZIJOS APARATŲ.
 SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

TEOLOGINĖSE STUDIJOSE

JAV-se 1974-1975 m. kunigu seminarijose studijuoja 16,948 klierikai.

— Egoistas tas žmogus, kuris yra daugiau suinteresuotas saviimi, negu manimi.

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĖ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausia patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER-CORDOBA

1975 m. Sportinis, ekonomiškas
2 durų Hardtop

PLYMOUTH FURY

— Sport. 2 durų Hardtop, 6 cilindrių

Turime jaunuoliams mašinų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taigi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00.
 Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai pataisys karoseriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer V17-1515

Laidotuvių Direktoriai

MAŽEIKA & EVANS

8845 SOUTH WESTERN AVENUE
 AIR-CONDITIONED KOPLYCIGS
 TRYS MODERNISKOS
 MASINOMS VIETA

REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

PETKUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

— TĖVAS IR SŪNUS —

TRYS MODERNIOS KOPLYCIGS

2533 West 71st St. Tel. GROvehill 6-2345-6
 1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

EUDEIKIS

Laidotuvių Direktoriai

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID

TRYS MODERNIOS KOPLYCIGS

1330 South California Avenue
 Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3 9852
 4605-07 South Hermitage Avenue
 Telefonas YArds 7-1741

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-9401

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNOS

2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6872
 2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
 11023 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS

1348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 8-3572

POVILAS J. RIDIKAS

8354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-39

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpic 2-1009

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

GENOVAITĖ KUDIRKIENĖ APIE SIMĄ

— Aš nieko daugiau negaliu pridėti prie to, ką pasakiau, tik vieną norą, tiksliau išreiškiant, reikalavimą abiem — aukščiausiaim teismui ir Sovietų Rusijos valdžiai: *Aš prašau, kad jūs duotumėte mano tėvynei Lietuvai nepriklausomybę!*

Tokį aiškų tiesos žodį išdriso tarti raudonesiems siaubūnams Lietuvos jūreivis Simas Kudirkas, prieš jį nutėsiant 10-čiai metų sunkių darbų kalėjimo.

Tai buvo 1971 m. gegužės 20 d., o dabar Simas su šeima keliauja skersai ir išilgai per visas JAV-bes fantastiškoje kelionėje, kurios nei vienas kitataučių ne tik nėra pralenkęs, bet niekad nesvajoję tokios turėti.

Miestų galvos įteikia jam garbės raktus, jis keliamas į garbės admiralus, didmiesčiai lenktyniaudami jį vadina garbės piliečiu. Visur jis neša, kaip vėliava, tiesos žodį apie savo pamiltą LIETUVĄ.

Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus jis pagerbtas išdiliojuoju metų lietuviu — amerikiečiu. Aple tuzinas asmenų pusryčiaujame Continental Plazoje: Simas su žmona Genovaitė, gen. konsulas A. Simutis iš New Yorko, Irena ir Stasys Balzekai, Gražina, dr. Paegle ir kiti. Išsikalbame su Genovaitė:

— Ar teko Lietuvoje sužinoti, kaip lietuviškoji spauda ir mūsų visuomenė dėjo visas pastangas išjudinti Simo reikalą? Ar pajūtote, kokių populiarių asmenų virto Simas?

— O kaipgi! Sykį atidarau duris ir randu už durų ant slenksčio padėtą G्लाудos knygą "Simas". Įvytiota celiuloide, kad nepermirtų. Išsigandau. O dar labiau įsibaicino mama. Tikrai manė, kad provokacija. O tokiu mums nemažai rusai pakliūdavo. Pradėjo mus lankyti neva partizanų giminės, jų artimieji, norį su mumis pasikalbėti. Tik vėliau su didžiausiu įdomumu knygą perskaitėme.

— Ar rusai lengvai išleido patį su Simu kartu išvažiuoti į JAV-bes? Nedarė jokių kliūčių?

— Kur tau! Visai mėgino mane atkalbėti. Kai dar nebuvo nė kalbos apie jokią kelionę, nuolatos iškviesdavo ir kvosdavo, vis keldami į galvą: "Tu jo nelauk grįžtant iš kalėjimo — juk jis išdavikas!" Rusai visokiais būdais stengėsi atsikirti mane nuo Simo, o ypač jiems parūpo mūsų vaikiai, kad tik tie pasilikty Lietuvoje.

— Simas yra išsitaręs, kad Lietuvoje daug geriama, ar taip ir yra?

— O taip! Ten geria degtinė ne stikluokais, kaip čia, bet stiklinėmis (ir, paėmusi nuo stalo vandens stiklinę, parodė kokiom.). Pusė litro degtinės vienam žmogui — vieni niekai, duok visą litrą. Žmonės geria iš desperacijos, nieko šviesesnio nematydami.

— Daug jau žinome apie Simo kelionę, o iš kurio krašto būsite pati?

— Esu Rašytė iš Suvalkų Kalvarijos.

Ses. Margarita (k.), Putnamo seselių vyresnioji, "Eglutės" bendradarbė Danutė Augienė ir "Eglutės" administratorė ses. Palmira dalijasi laikraštelio rūpesčius ir džiaugsmus. Nuotr. P. Pupilius

Į pokalbį įsijungia Gražina Kulikauskaitė-Paegle ir pasakoja, kad jos mama ir Simo mama yra geros draugės, bet giminių tės ryšiai, kaip kiti sako, jų neriša. Gražinos mama ir afidevitę išrašė M. Šulskienė.

Genovaitė — gražaus veido, natūrali lietuvaitė. Nei jos skaisčios odos skruostai, nei stebėtinai rausvos lūpos — dažų nemačiusios, bet ir didmiesčių suodžių, nei žvarbaus vėjo nesugadintos.

— Moterys čia per daug dažosi. Net ir lietuvaitės. Teko pastebėti Kalifornijoje — iš ryto graži, kaip lėlė. Po poros valandų — veidas kaip žemėlapio. Ypač, kai šiltas oras savaip "nudažo".

Su sąmojom paminėjo Genovaitė ir moterų "maniją" mesti svorį.

— Ar mano porą šimtų metų gyventi?

Genovaitė laisvai ir su noru pasakoja apie Klaipėdą, kad ten įsteigta daug amatų mokyklų, per 20 jų yra.

Simas labai gyvas, iškalbus, dėl žodžio jam nereikia įstai klišė, žodžiai veja mintį labai sklandžiai.

— Aš artojas, — sako jis.

— Nu, (tas jo žodelytis dažnai vartojamas), kad būčiau Adamu Mickėvičium...

Ir Genovaitė vėl noriai pasakoja apie Simą, kad jis, grįžęs iš kalėjimo, daug eilėraščių pri-

dėklamavo...

Genovaitė, kaip namų šeimninkė, nuklūsta ir į kasdienybę. Nusisikundžia, kad čia visai nevalgo sriubų. Lietuvoje tai būvės ir duona buvo pagrindu.

Viesėdami Chicagoje, Kudirkai su Paeglem buvo apgyvendinti John Hancock centre — 71-me aukšte WGN bute. Tame 100 aukšte 20-tojo amžiaus architektūrinis stebuklų 87-tame aukšte elegantišką butą turi Irena ir Stasys Balzekai. Jame buvo apgyvendintas gen. konsulas A. Simutis ir viešėjo Kudirkai.

Chicago Lietuvių moterų klubo pagerbime iš k. pirm. Silvija Petrošienė, buv. pirm. ir kalbėtoja Ona Blizienė, Valerija Šaulas, Adeline Kutichis (Kučienė) ir Konstancija Baltutytė-Hofer (buv. pirm.) Lietuvių mot. klubų fed. Chicago klubo valsių stalas, P. Vaitaitienės išpuoštas ramūnėmis ir rugelagėm, sidabro žvaidžėm. Nuotr. Z. Degučio

Genovaitė Kudirkienė (vidury) Chicago viešnagėje. Iš k. Irena Balzekienė ir prel. D. Mozeria. Nuotr. H. Blyskio

MŪSŲ VEIKLA

— Salomėja Nasvytė - Valiukienė atvyksta iš New Yorko dalyvauti Liet. mot. federacijos Chicago klubo kultūrinėje popietėje kovo 16 d. Salė yra centro valdybos visuomeniniams reikalams ir spaudai pareigūnė. Ji taipgi yra New Haven klubo pirmininkė S. Valiukienė kalbės apie Liet. mot. fed. Chicago klubo nuveiktus darbus.

— Liet. mot. federacijos Chicago klubas sparčiai ruošiasi įvairiems savo būsimiems parengimams. Pas narę M. Macevičienę susirinko valdybos narės; pirm. M. Marcinkienė, D. Kuraskienė, I. Sekmokienė, o taipgi P. Vaitaitienė ir svarstė, kaip pravesti lietuvišku motyvu kovo 2 d. pasitarimams su klubo narėmis.

— Ulana Čelewych, ukrainiečių pirmaujanti veikėja, sutikta mero Daley buv. prezidentienei Johnsonienei suruoštuose pietuose, pasikalbėjime su lietuviškais ragino sujungtomis jėgomis kovoti prieš bendrą priešą — okupantą. "Vien moterų — per 10,000 ukrainiečių įkalinta koncentracijos stovyklose", kalbėjo ji. Pasikalbėjime dalyvavo dabartinė ir buvusios Liet. mot. fed. Chicago klubo pirmininkės: M. Marcinkienė, M. Krauchunienė ir Šias eilutes rašančioji.

— Vera Romuk, gudų visuomeninkė, gražiai kalbanti lietuviškai, kartu su ukrainiete U. Čelewych, prašė nepamiršti ir pakviesti į bet koki lietuvišką veikimą. Priminė, kad abiejų adresal gerai žinomi "Drauge".

— Solistė Margarita Momkienė ir Genovaitė Mažeikienė dalyvavo meninėje programoje Putnamo seselių rėmėjų ruošiamoje tradicinėje vakarieneje kovo 9d. 5 v.v. Jaunimo centre, Chicagoje.

Lietuvos Dukterų dr.-jos pagerbime iš k.: E. Sidzikauskienė, S. Adomaitienė ir B. Briedienė (abi buv. pirm.), B. Saldutienė (Washingtono skyr. pirm.), E. Klelienė (pirmininkė), ir H. Bagdonienė. Nuotr. Z. Degučio

LABAI SVARBI ŽMOGAUS ORGANIZMUI DARŽOVĖ

Paprastai daržovės ne visos vienodai mėgiamos, vienos daugiau, kitos mažiau. Kai kurių daržovių žmonės net vengia, nes mano, kad jos tukina, kaip pvz. bulvės. Tuo tarpu jos minėtu atžvilgiu visai nekaltos. Kalti su bulvėmis naudojami priedai: riebi mėsa, padažai, sviestas, grietinė ir t.t. Ginčijamasi ir dėl špinatų, "laima" pupelių ir kitų daržovių naudingumo ar žalingumo ir pan.

Tuo tarpu morkos naudingumu niekas neabejoja, ją mielai valgo mūsų mažieji ir suaugę. Ją valgo virtas ir žalias, o labiausiai mėgiama jų sunka. Ši tinka visiems — suaugusiems, vaikams, seneliams, sveikiems ir ligoniams. Vietoje arbatos ar kavos — morka morkos mūsų išradingųjų šeiminių buvo naudojamos net arbatžolių ir kavos pakaitalu.

Stambiai sutarkuotas morkas džiovindavo ir naudodavo vietoj arbatžolių, o labiau pagrūzdintas vietoj kavos. Dėdavo morkas ir pyragus, ragaišį, į saldžias duotis, naudodavo sunkienei, girai ir sviesto dažymui.

Daugis carota — laukinė morka Lietuvoje auginama pakelėse ir pievose, tačiau mūsų mitybai ji — jokios reikšmės neturi. Tuo tarpu daržuose auginama morka — daugis sativus visų mėgiama ir turtinga įvairiomis mūsų organizmui naudingomis medžiagomis.

Ši valgomoji morka jau buvo žinoma prieš 2000 m. Į JAV ji pateko iš Anglijos tik 1606 m.

Šiandien morka žiūrime ne vien kaip į maistui vartojamą daržovę, bet ir kaip į šaltinį vertingų vitaminų, mineralų ir kitų maistingų medžiagų. Viena iš vertingųjų medžiagų yra karotinas. Šią geltoną medžiagą mūsų kepenys kitų virškinamųjų organų pagalba paverčia į vitaminą A. Gryno vitamino A morkose yra nedaug.

Nors morkose vitamino C, B ir B-2 nedideli kiekiai, tačiau labai gera kombinacija tokių minera-

STEFANIJA STASIENĖ

ly druskos formoje: geležies, kalciu, fosforo, nikelio, vario, jodo ir mangano.

Morkos reikšmė regėjimui

Nežiūrint čia minėtų mineralų, labiausiai reikty vertinti morkose esantį didelį kiekį karotino: 100 gr. morkų ju turi nuo 1.8 iki 7.2 mgr. Kadangi karotinas neįturi temperatūrai, tad, verdant ar konservuojant morkas, jis lieka nepažeistas.

Kaip minėjau, karotina mūsų organizmas paverčia į vitaminą A, kuris nepaprastai svarbus mūsų regėjimui. Todėl, kalbant apie morkas, nenorom tenka prisiminti didžiausią gyvenime pataikančią tragediją — regėjimo netekimą. Gyventi pasaulyje be šviesos ir spalvų, reiškia būti vienu nelaimingiausių tvarinių šiam pasaulyje. O vitaminas A daugelyje atvejų turi lemiamos reikšmės mūsų akių sveikatingumui. Kiek reikšmės vitaminas A turi mūsų regėjimui, dr. Edmund S. Nasset taip aiškina. Mūsų akies retinos daly šviesos jaučiamųjų lazdelių ir kūgių sluoksnyje esantis cheminis skystis yra junginys vitamino A ir proteino. Šviesa, patekusi į akį ir palietusi šviesos jaučiamąsias lazdeles, minėtų skystį paverčia į bespalvę substanciją. Šios reakcijos rezultate vitaminas A atsiskiria nuo proteino. Tamsioje vėl vyksta šiu dviejų medžiagų susijungimas. Tačiau proceso metu dalis vitamino A susinaudoja. Taigi reikiama atsiradus vitamino A trūkumą nuolatos papildyti. Šiuo atveju morkos yra geriausias šaltinis. Ypač morkų sunka, tas aukštinės spalvos nektaras, duoda mums daugiausia šio taip mūsų regėjimui reikalingo vitamino A.

— Morkos reikšmė regėjimui

Nereikia laukti, kol susirgsime, nes morkos nėra vaistas, o tik maistas, kuris mūsų organizmą palaiko sveiką ir leidžia normaliai svarbiems mūsų organizmo organams funkcionuoti.

Sveikatingumo šaltinis

Tad kodėl nesigaivinti kad ir tokiu skoningu ir sveiku gėrimu: 2 dalys morkų sunkos ir 1 dalis salierų sunkos, arba 1 dalį morkų sunkos ir 1 dalį lieso pieno lengvai suplakus tuoj gerti.

Tai geras gaivinantis gėrimas prieš valgį arba kas nori išlaikyti normalią svorį. Bet kokią sunkią patartina nelaikyti ir į šaldytuvą nedėti. Pagaminus, tuoj ir išgerti.

FILMAI, SUSILAUKE DIDŽIAUSIO SUSIDOMĖJIMO

Daugiausia pelno 1974 m. atnešė filmas "The Godfather" — net 85,747,184 dol. Kitas, meniniu atžvilgiu daug vertingesnis filmas — "The Sound of Music" — dabar antroj vietoj, atnešęs 83,981,000 dol. "Gone with the Wind" sušienavo 70,179,000 dol. Su R. Redford ir P. Newman sukurtas "The Sting", paleistas 1973 m. pabaigoje, užėmė ketvirtą vietą, 1974 m. į kasą atnešęs 68,450,000 dol. Po to eina "The Exorcist", "Love Story" (1970 m.), "The Graduate" (1968), "Airport" (1970), "Doctor Zhivago" (1965).

MIRĖ RAŠYTOJA WODEHOUSE

Sulaukusi 93 m. amžiaus, Southampton, N. Y. ligoninėje vasario 14 d. mirė ypač produktyvi žydė beletristė P. G. Wodehouse. Mirė širdies ataka.

Ona Blizienė, kalbėjusi apie Chicago Lietuvių Moterų klubą, prisega orchidėjos korsažą Matilda Marcinkienės, Lietuvių moterų klubų federacijos Chicago klubo pirm. Nuotr. Z. Degučio

Saldžios mintys

Vos tiktai prieš vienerius metus penkių svarų cukraus maišas kainavo 75 centai. To paties svorio maišelio kainas dabar persirito gerokai per 3 dol. Ir ne vien cukrus pabrango. Visa, kas padaryta su cukrumi, žymiai daugiau kainuoja: saldainiai, pyragai, saldieji gėrimai, "šaltoji košė" — ledai, drėbsniai ir t.t. Sveikatos "apaštalai" džiaugiasi tuo reiškiniu ir tikisi, kad žmonės pradės daug sveikiau valgyti, sumažindami cukraus kiekį.

Gaylord Hauser, vienas sveikaus ir natūralaus maisto propaguotojų, nuolatos kyla, kad cukrus, kaip ir gyvuliniai riebalai žmogui sveikatos neneša. Anot jo, mums užtenka angliavandenių, kiek mums reikia, iš vaisių ir daržovių. Per daug saldumynų yra tuščios kalorijos.